

5.nodaļa

Informācijas pasaulē

Tu šajā nodaļā

- ▶ izteiksi viedokli par informācijas tehnoloģiju lietošanu, draugiem un draudzēšanos sociālajos tīklos, saziņu 21. gadsimtā;
- ▶ atšķirsi privātu un oficiālu vēstuli, noteiksi, kas tām raksturīgs;
- ▶ rakstīsi e-pasta vēstuli, ievērojot saziņas kultūru;
- ▶ analizēsi infografiku un noteiksi, kas tai raksturīgs;
- ▶ veidosi infografiku par to, kā atpazīt viltus profilu sociālajos tīklos;
- ▶ izmantosi dažādas lasīšanas stratēģijas, vērtēsi to izmantošanu dažādos uzdevumos un ikdienas situācijās;
- ▶ lietosi saīsinājumus (arī abreviatūras);
- ▶ saskatīsi tekstā svešvārdus un ievērosi to pareizrakstību;
- ▶ mācīsies tekstā atrast divdabjus, lietot lokāmo divdabi ar *-ams*, *-ama*, *-āms*, *-āma*.

#saīsinājumi
#abreviatūras
#svešvārdi
#lasīšanas stratēģijas
#infografika
#e-pasta vēstule
#privāta vēstule
#oficiāla vēstule
#lokāmie divdabji
ar *-ams*, *-ama*,
-āms, *-āma*

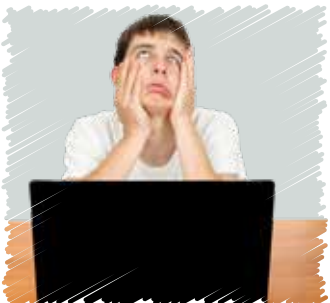
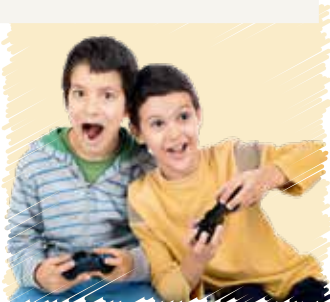
5.1.

Es tīmeklī

1. uzdevums.

paradums – stabila,
ierasta (cilvēka) darbība,
rīcība, izturēšanās

1.1. Aplūko attēlus! Pastāsti, kā attēlos izpaužas interneta lietošanas paradumi! Kad un kāpēc tu izmanto internetu?

1.2. Izpēti informāciju par pusaudžu interneta lietošanas paradumiem un komentē to!

Kas tevi pārsteidz / nepārsteidz / iepriecina / apbēdina?
Kuri dati tev šķiet patiesi, kuri – nepatiesi? Kāpēc tu tā domā?

Kurus apgalvojumus vari attiecināt uz sevi, kurus – ne?
Kāpēc?

78%

bērnu un pusaudžu
internetu viedtālrunī
lieto skolā

70%

bērnu un pusaudžu
katru dienu skatās
video internetā

13%

saka, ka izmanto
sociālos tīklus,
lai uzzinātu par
jaunākajiem
notikumiem Latvijā

46%

meklē internetā
informāciju mācībām
katru dienu vai vismaz
dažas reizes mēnesī

51%

bērnu vecumā no
9–12 gadiem saka,
ka prot kontrolēt to,
kurš cilvēks var redzēt
informāciju, ko viņi
izvieto internetā

33%

saka, ka neprot
bloķēt sociālajos
tīklos ziņojumus
no tiem cilvēkiem,
ar kuriem nevēlas
sazināties

93%

bērnu un pusaudžu
internetu viedtālrunī
lieto mājās

40%

bērnu un pusaudžu
katru dienu internetā
klejo bez noteikta
nolūka

- 1.3. Raksti viedokli par jauniešu interneta lietošanas paradumiem (100–120 vārdu)! Izmanto arī 1.2. uzdevumā iegūto informāciju!**

2. uzdevums.

2.1. Lasi tekstu, pievēršot uzmanību saīsinājumiem!

21. gs. informācijas tehnoloģijas atvieglo ikdienu ikvienam cilvēkam, kā arī piedāvā daudzveidīgas atpūtas iespējas. Pie informācijas tehnoloģijām pieder dators un tā aparatūra, piem., tastatūra, audio un video ierīces, tālrunis, dažāda programmatūra (skaņas un attēla apstrādes progr., datu uzglabāšanas progr. u.c.). Bieži vien informācijas tehnoloģijas tiek izmantotas arī izklaidei, t. i., spēlēm un bezmērķīgai laika pavadīšanai.

Viena no ikdienā biežāk izmantotajām ierīcēm ir viedtālrunis, to izmanto ziņu sūtīšanai, informācijas meklēšanai, mūzikas un video atskaņošanai utt.

Izmanto!

Manuprāt, ...
Man liekas / šķiet, ka...
Esmu pārliecināts /
pārliecināta...
Es piekřītu / nepiekřītu
viedoklim...
Kopumā...
Mani pārsteidz /
nepārsteidz...
Es arī varu teikt, ka...

2.2. Kāpēc, tavuprāt, tiek izmantoti saīsinājumi?

2.3. Kuru mācību priekšmetu grāmatās un uzdevumos visbiežāk lieto saīsinājumus? Kā tev šķiet, kāpēc?

2.4. Uzraksti doto saīsinājumu atšifrējumu! Ja nepieciešams, izmanto informāciju tīmeklī!

att.	u. tml.	lpp.	Nr.	apm.
š. g.	iesk.	p. m. ē.	folkl.	a. god.

2.5. Aplūko vārdnīcu informāciju un atbildi uz jautājumiem!

Vai saproti visu atklāto informāciju? Kas sagādā grūtības to uztvert?

Kur, tavuprāt, varētu meklēt saīsinājumu skaidrojumu? Kāpēc vārdnīcās izmanto saīsinājumus?

EN Bluetooth inf.

tehnoloģija Bluetooth, Bluetooth

Radiotehnoloģija, kas izmanto mazas jaudas raidītājus un kas nodrošina pārnēsājamo datu pārraides ierīču savienošanu savā starpā vai to pievienošanu datoram vai internetam. Bluetooth ļauj pievienot mobilo telefonu datoriem un citām pārnēsājamām ierīcēm un nodrošina to savienojumu ar internetu. Katrā no iekārtām, kas darbojas Bluetooth tehnoloģijas ietvaros, ir raidzuvērs, kas raida un uztver signālus 2.45 GHz joslā. Katrai iekārtai ir pieejami trīs balss kanāli. Pieļaujami gan punkta-punkta, gan punkta- daudzpunktu savienojumi. Datu pārraides ātrums ir 1 Mb/sec., attālums starp pārraidāmajām iekārtām var svārstīties no 10 līdz 100 m.

www.letonika.lv

89

bahisms

virzienu un ziemeļu virzienu; iet **pēc azimuta** — iet noteiktā virzienā, ievērojot pēc kompas aprēķināto lēkši; **magnētiskais azimuts** — lēkšis starp vietas magnētiskā meridiāna plakni un jebkuru virzienu.

azotēmija [azotaemia; fr. azote < gr. azōs 'nedzīvs' + haima 'asinis'] — nieru mazspējas dēļ palielināts pārkārtā šķidruma daudzums asinīs.

azurīts [fr. azurite < azur 'gaiši zils'] — 1. zils minerāls; vara rūda, krāsviela. 2. debeszils dārgakmens, smiltsonīta paveids.

azūrs [fr. azur < vidlat. lat. azurum < arābu] — zila krāsviela, ko iegūst no metilēna ziluma.

azio [fr. azio < it. aggio 'piemaksa'] — naudaszīmju, vekseļu, vērtspapīru kursa novirzīšanās no to nominālvērtības vai paritātes uz pārsniegšanas pusi; **sal. dizažo**.

aziotaža [fr. agiotage] — 1. spekulācija biržā vai tirgū ar vērtspapīriem, precēm, lai, to kursam vai cenai svārstoties, gūtu peļņu. 2. "īpaši radīts satraukums, intereses sakāpinājums (ap kādu lietu, jautājumu).

azūrs¹ [v. fr. a jour 'caurums, caurspīdis'] — 1. dekoratīvs caurums (izšuvums, pinums, kalums, bulstrādes). 2. smalks meļģīgu audums.

azūrs² [sk. azūrs¹] — smalki caurumēts, ar caurumu rāksu.

B

Baals [senebr. ba'al 'kungs'] — auglības, ūdens, pērkona un kara dievs seno semītu mitoloģijā.

babits [ang. Babbitt (pēc amerikāņu izdomātoja I. Babbita vārda)] — alvas (svina), vara un antīmona sakausējums, no kura izgatavo gultņus un citas mašīnu daļas, kurām jāiztur liela berze.

babuins [fr. babouin] — paviānu ģints pērtiķis.

bacilis [lat. bacillus 'nūjiņa'] — 1. baktērija, kurai ir nūjiņas forma. 2. jebkura baktērija, kas ierosina infekcijas slimību.

badminton [ang. badminton (pēc Anglijas vienas Badmintonas)] — sporta spēle ar raketēm un spalvbumbiņu.

bagars [vācu Bagger < hol. bagger 'dubļi, dūpas'] — daudzkausu ekskavators;

pontons kopā ar daudzkausu ekskavatoru.

bagatelle [fr. bagatelle 'nieks, sīkums'] — mūz. neliels, rotājais instrumentāls skaņdarbs, gk. klavierēm.

bagāža [fr. bagage] — 1. mantas, saipi, ko ved pasažieru satiksmes līdzekļos. 2. "krājums, kopums, ko veido cilvēka zināšanas.

bagijs [ang. buggy 'vieglie rati'] — krosa sacensībām paredzēts apvidus automobīls.

bahisms [pēc dibinātāja Mirzas Husaina Ali goda nosaukuma Bahāllā < pers. baba 'spožums'] — no islāma atzarojusies reliģija, kas atzīst, ka visas lietas ticības — kristietība, budisms, hinduisms, jūdaisms, zoroastrisms un islāms — vienlīdz paui dievišķo atklāsmi.

INFILTRĀTS

394

INFILTRĀTS v. Organisma audu lokāls sabiezējums, ko rada šūnu daļu un šķidruma uzkrāšanās tajos.

INFINITIVS v. Darbības vārda forma — *ne-noteiksmē*.

INFLACIJA s. Naudas reālais vērtības, pirkspējas krišanās, kad valsti apgrozībā tiek izlaists lieks naudas daudzums bez preču un pakalpojumu seguma.

INFORMĀCIJA s. 1. Ziņas, dati, ko cilvēki vāc, apstrādā, glabā un nodod citi citam; zināšanu kopums. Saņemta informācija. Informācijas pārraide, uzkrāšana, meklēšana. Informācijas teorija. 2. Ziņojums, ziņas (presē, radio, televīzijā); attiecīgais publicistikas žanrs. Informācijas birojs. Laikraksts i.

INFORMĀTIKA vsk. s. Zinātnes nozare, kurā pētī datu vākšanu, organizēšanu, apstrādi un izplatīšanas problēmas datu apstrādes sistēmās; informācijas zinātne.

INFORMATĪVS ip. informatīvi apst. Tāds, kas sniedz, satur informāciju. 1. ziņojums. 1. raksts. 1. biļetens. / informativums v.

INFORMATORS v.; informatore dsk. ģen.-ru, s. 1. Persona, kas sniedz informāciju, informāciju (par ko); ziņotājs. 2. v. Ierīce, kas sniedz pārraida informāciju. Elektroniskais i.

INFORMĒT -ēju, -ē, -ē, pag. -ēju, pārē. Sniegt informāciju. 1. iedzīvotājus par vēlēšanu norisi. 1. par jaunākajiem sasniegumiem tehnikā.

INFRASARKANS ip. 1. Tāds, kura gaismas spektrs atrodas aiz redzamās gaismas spektra sarkanās daļas. Infrasarkanie starri — elektromagnētiskais, cilvēka acin neredzamais starojums, kam viļņu garums ir aptuveni no 0,75 mikrometriem līdz 2 milimetriem. Infrasarkanā gaisma — infrasarkanie starri. 2. Tāds, kas saistīts ar šāda gaismas spektra stariem un to izmantošanu. Infrasarkanā tehnika. Infrasarkanā fotografija.

INFRASKAŅA s. Elastiskie viļņi, kuru frekvence ir zemāka par 16 hertiem, zemāka par dzirdamības apakšējo robežu.

INFRASTRUKTŪRA s. Transporta, sakaru, tirdzniecības, enerģētikas un tirdzniecības sistēmu, kā arī dzīvokļu, skolās, veselības aizsardzības, kultūras, sporta u. tml. iedzīvotāju aprūpes objekti un to izkārtojums kādā teritorijā. Sakārtot pilsētas infrastruktūru.

INGREDIENTS [i-e]. v. Savstāvdaļa (kāda maistuma, savienojuma). Krēma sastāvā ir pieci ingredientī.

INGVERS v. 1. Daudzgadīgs tropu lakstaugs ar gaišu sakni, kas satur ēteriskās eļļas. 2. Garšviela, ko iegūst no šā augs sakneņa. Pielikt cepumiem miklai ingveru. Ingveru dzimta (pieder daudzgadīgi tropu lakstaugi, kuri satur aromātiskas vielas, piem., ingvers, kardamons).

INHALĀCIJA s. Ārstniecisku un bioloģisku aktīvu vielu ieelpošana ārstēšanās vai profilakses nolūkā.

INHALATORS v. Aparāts inhalācijām. **INICIĀLS** -ļa, v. 1. Kāda teksta (piem., grāmatas, nodala) pirmais burtis, kas ir lielāks par pārējiem burtiem un izrotāts ar ornamentiem, ilustratīvu zīmējumu u. tml. 2. dsk. Vārda un uzvārda pirmie burti. Autora iniciāli. Parakstīt savus iniciāļus.

INICIATĪVA s. Ierosme, mudinājums (ko uzskatīt); aktīva darbības uzsākšana, virzīšana; arī spēja patstāvīgi, aktīvi rīkoties. Rīkoties pēc savas iniciatīvas. Atbalstīt jauniesu iniciatīvu. Radoties iniciatīvas trūkums. Pārņem iniciatīvu savās rokās.

INICIATORS v.; iniciatore dsk. ģen.-ru, s. 1. Persona vai personu grupa, kas ierosina, uzsāk (ko). 2. Viela, kas aizsāk, izraisa kādu procesu, piem., ķīmisku reakciju.

INJEKCIJA s. Šķidrību ievadīšana (audos vai ķermeņa dobumos) ar šļirci. Injekcijas adats. Injekciju kabinets.

INJICĒT -ēju, -ē, -ē, pag. -ēju, pārē. Ievadīt (šķidru vielu audos vai ķermeņa dobumos) ar šļirci. 1. vēnā gliukozi.

INKASENTS v. inkasente dsk. ģen.-šu, v. Kasieris, kas saņem naudu vai kādas vērtības cietās iestādēs, uzņēmumos ārpus savas iestādes.

INKI vsk. inks, v. inkiete dsk. ģen.-šu, s. 1. dsk. v. Sena indijņu cilts, kas pirms spāņu iebrukuma apdzīvojuši tagadējo Peru teritoriju. Inku kultūra. Seno inku valsts. 2. Pie šīs cilts piederīgie.

INKLINĀCIJA s. Novirze, noliece. Magnētiskā i. — magnēta adatas novirze no horizontālā virziena Zemes magnētiskajā laukā.

INKOGNITO [in'kognito] 1. aps. Slepeni, slepus, neatkļaujot savu īsto vārdu un personību. Ceļot, dzīvojt i. 2. sek. v. Dabūšana slepenībā ar pieņemtu vārdu. Saglabāt, ievērot i.

INKORPORĀCIJA vsk. s. 1. Valsts iekļaušana (citas valsts) sastāvā. 2. Normatīvo aktu (kāda tiesību nozārē) sistematizācija, sakārtošana vienā kopojumā, nemanot šo aktu saturu.

(Svešvārdu vārdnīca)

(Latviešu valodas vārdnīca)

2.6. Lasi tekstu un atrodi informāciju, kura tev ir zināma, kura – jauna, nezināma un par kuru radās jautājumi!

Saīsinājumus laika taupības nolūkā izmantoja jau Senajā Romā, un mūdienās joprojām lieto dažus no tiem, piemēram, *AD* (*anno Domini*), kas apzīmē laika periodu pēc Kristus dzimšanas jeb mūsu ērā, angļu valodā *AM* (*ante meridiem*) un *PM* (*post meridiem*) jeb *pirms pusdienlaika* un *pēc pusdienlaika*. Tomēr visvairāk saīsinājumu tika ieviests pēc rūpnieciskās revolūcijas 19. gadsimtā.

Saīsinājumi atvieglo rakstīšanu, taču apgrūtina lasīšanu – tie ir ērti rakstītājam, bet ne lasītājam, turklāt jāņem vērā arī paaudžu atšķirības. Valodnieks Andrejs Veisbergs saīsinājumus dēvē par modernā laikmeta steigas bērniem.

Patiesi, cik daudz laika ietaupām, rakstot *plds* vārda *paldies* vietā, *vnk* – *vienkārši* vietā vai *AC* – *ar cieņu* vietā (nemaz nerunājot par to, cik gan daudz cieņas ir šajā saīsinājumā)? Galvenais noteikums – būt pārliecinātam, ka lasītājs sapratīs, un censties nesaraibināt tekstu ar saīsinājumiem.

Saīsinājumu skaits nepārtraukti palielinās, jo mūsdienās valodas ekonomija ir populāra. Interneta slengs būtībā balstās uz saīsinājumiem, un visvairāk aizguvumu pie mums ienāk no angļu valodas.

(Pēc interneta materiāliem)

2.7. Kāpēc, tavuprāt, valodnieks Andrejs Veisbergs saīsinājumus dēvē par modernā laikmeta steigas bērniem?

2.8. Pārrunājiet, vai kādreiz paši esat veidojuši un lietojuši savus saīsinājumus! Ja jā, tad kāpēc?

Veidojot savus saīsinājumus, svarīgi ievērot vairākus nosacījumus:

- 1) saīsina garākus vārdus;
- 2) vārdu aprauj pirms patskaņa vai divskaņa;
- 3) vārdus nesāīsina pirms galotnes;
- 4) aiz saīsinājuma lieto punktu.

Māc. pārz. mūs informēja, ka šodien nenotiek bioloģ. stunda.

saraibināt – šeit: pārāk daudz lietot

slengs – īpašs valodas paveids, ko savā starpā sarunvalodā lieto kādas sociālas grupas pārstāvji; arī žargons

aizguvums – vārds, vārdu savienojums, kas aizgūts no citas valodas

2.9. Noraksti 2.6. uzdevuma pēdējo rindkopu un saīsini vārdus! Atceries, ka tekstam jābūt izlasāmam!

Abreviatūra (itāļu *abbreviatura*, radies no latīņu *brevis* – ‘īss’) – saīsinājums, ko veido no saīsinātām vārdu savienojuma sastāvdaļām.

internacionāls – starptautisks; attiecas uz vairākām vai visām tautām, valstīm

3. uzdevums.

3.1. Izlasi un atšifrē abreviatūras!

IT, LU, CV, HES, USB, NATO, WC, GNP, UNESCO, PIN, NB, P. S.

3.2. Kuras no dotajām abreviatūrām ir internacionālas? Kā tu domā, kāpēc tiek lietotas abreviatūras?

3.3. Lasi, ko par abreviatūru izrunu saka A. Veisbergs! Kā tu domā, ar ko skaidrojama šāda izruna latviešu valodā?

Nesaprotu, kāpēc latīņu valodas *Curriculum Vitae* saīsinājums CV jāizrunā [sī vī], lai gan būtu jāsaka [cē vē], vai informācijas tehnoloģiju abreviatūra IT jānosauca kā [ai tī], nevis [ī tē]. Droši vien dažiem tas šķiet smalkāk.

(Pēc interneta materiāliem)

3.4. Lasi tekstu un pievērs uzmanību abreviatūru izrunai!

A

GPS ir ASV pavadoņu navigācijas sistēma, ko izstrādāja ASV Aizsardzības ministrija. GPS sākumā bija paredzēta militārajai izmantošanai, bet kopš 1989. gada to var izmantot jebkurš cilvēks.

B

Ārvalstu plašsaziņas līdzekļi, amerikāņu CNN un britu BBC, ziņu sižetos atklāj jaunākos pasaules notikumus.

(Pēc interneta materiāliem)

3.5. Izdomājiēt vismaz trīs jaunas abreviatūras un pastāstiet, kāpēc tās būtu noderīgi lietot ikdienā!

4. uzdevums.

4.1. Lasi tekstu! Secini, kas izceltajiem vārdiem ir kopīgs!

Bērni un pusaudži **informāciju** pamatā iegūst **internetā**, kā arī **digitālajā** vidē, tādējādi rodot iedvesmu savai **kreatīvajai** izpausmei. **Kultūras ministrijas** pētījums par bērnu un pusaudžu medijpratību atspoguļo, ka no visām interneta platformām vispopulārākā bērnu un pusaudžu vidū ir *YouTube*, kuru lieto gandrīz visi **respondenti** (97 %).

4.2. Kurus 4.1. uzdevumā izceltos vārdus varētu aizstāt ar latviešu valodas vārdiem?

Svešvārds – vārds, kas aizgūts no citas valodas un pielāgots latviešu valodai. Svešvārdu skanējums ir līdzīgs daudzās valodās.		
<i>republika</i> – no franču <i>république</i> , kam pamatā latīņu <i>res publica</i> 'sabiedriska lieta, valsts' <i>eksāmens</i> – no latīņu <i>examen</i> 'pārbaudījums' <i>demokrātija</i> – no franču <i>démocratie</i> , kam pamatā grieķu <i>dēmokratia</i> (<i>dēmos</i> 'tauta' un <i>kratos</i> 'vara')		
Daļai svešvārdu nav sinonīmu latviešu valodā.		
<i>opera, intonācija, tēze, radio, pilots, penālis, pikets, sonets, tabula, delfīns, fizika, termometrs</i>		
Daudziem svešvārdiem ir atbilstoši latviskas cilmes vārdi.		
<i>speciāls</i> = <i>īpašs</i> <i>realizēt</i> = <i>īstenot</i>	<i>verbs</i> = <i>darbības vārds</i> <i>telefons</i> = <i>tālrunis</i>	<i>internacionāls</i> = <i>starptautisks</i> <i>medikamenti</i> = <i>zāles</i>

Svešvārdu pazīmes:

- 1) īss un garš patskanis *o*: *okeāns, ozons*;
- 2) līdzskanis *h*: *haoss, harmonija*;
- 3) līdzskanis *f*: *fabula, konflikts*;
- 4) uzsvērtas dažādas zilbes: *ragū, buklē, kakao*;
- 5) vārdi beidzas ar *-ācija; -īcija; -orija; -āde; -īvs; -ārs; -īms; -ents; -āls; -ants; -ozs; -ons, -ors, -tors*;
- 6) daļa svešvārdu ir nelokāmi: *kino, disko, foto, bruto, ateljē, domino, tango*;
- 7) pamatformā var būt tikai viena garumzīme.

- Svešvārdos pirms *-ors, -tors* vienmēr jāraksta īsais patskanis: *cenzors, motors, aviators, reģistrators*.
- Ar garo patskani jāraksta svešvārdi: *avantūra, benzīns, bibliotēka, biogrāfija, flomāsters* u. c.
- Ar īso patskani jāraksta svešvārdi: *albums, automobilis, ģerbonis, mobilais (telefons), medijs, gels* u. c.

4.3. Atrodiet vismaz trīs svešvārdu piemērus katrai izskaņai! Varat izmantot dažādus avotus: mācību grāmatas, vārdnīcas, tīmekļa resursus. Noskaidrojiet atrasto vārdu nozīmi!

-ācija	-ārs	-ents	-orija
-īvs	-īcija	-ants	-ozs
-āde	-īms	-āls	-ons

cilme – izcelšanās,
rašanās
viltus – nepatiesa,
nepārbaudīts

4.4. Lasiet tekstu un atrodiet darbības vārdus! Sargājiet tos divās grupās – latviskas cilmes vārdos un svešvārdos!

Galvenie riski, ar kuriem saskaras bērni sociālajos tīklos

- ✓ Publicē pārāk privātas fotogrāfijas, video un personisku informāciju ar atrašanās vietas norādēm.
- ✓ Komunicē ar svešām personām.
- ✓ Saskaras ar viltus kontiem, kuru mērķis ir maldināt, manipulēt ar lietotājiem vai veikt kādas ļaunprātīgas darbības.
- ✓ Komentē ar rupjībām un aizvainojošiem vārdiem.
- ✓ Izplata viltus ziņas.
- ✓ Saņem un pārsūta ķēdes vēstules ar uzdevumiem.

(Pēc interneta materiāliem)

4.5. Seciniet, kas kopīgs visiem 4.4. uzdevuma svešas cilmes darbības vārdiem! Pie kuras konjugācijas tie pieder?

4.6. Noskaidrojiet, kuriem 4.4. uzdevuma tekstā atrastajiem svešas cilmes darbības vārdiem ir latviskas cilmes sinonīmi! Nosauciet tos!

4.7. Nosakiet, kuri apgalvojumi ir patiesi! Ja apgalvojums ir kļūdains, labojiet to!

1. Svešvārdi ir aizgūti vārdi, kurus lieto daudzās valodās un kuru skanējums ir līdzīgs.
2. Svešvārdi tiek aizgūti no citām valodām, jo trūkst vārdu kaut kā apzīmēšanai.

3. Visiem svešvārdiem ir arī latvisks sinonīms.
4. Svešvārdam nominatīvā var būt vairākas garumzīmes.
5. Darbības vārdi, kuru pamatā ir svešvārdi un kuri beidzas ar *-ēt*, pieder pie 2. konjugācijas.
6. Svešvārdi nav vēlami vārdu krājumā.

5. uzdevums.

5.1. Pārrunājiet!

Vai izmantojat sociālos tīklus? Kāpēc?

Kāpēc sociālie tīkli ir tik populāri gan pusaudžu, gan pieaugušo vidū?

Ar kādām problēmām esat saskārušies / saskārušās sociālajos tīklos?

Vai ir nepieciešams domāt par drošību sociālajos tīklos? Kādēļ?

5.2. Lasi tekstu un atbildi uz jautājumiem!

Kāda problēma, pēc tavām domām, ir atklāta tekstā?

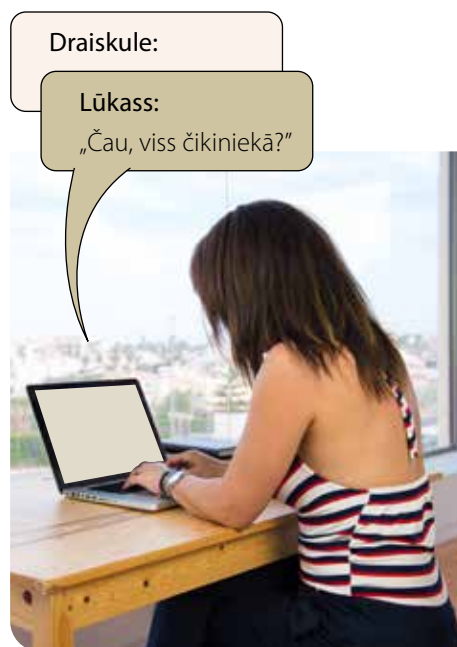
Kāpēc, tavuprāt, Hanna ir izveidojusi viltus profilu?

Kā tu vērtē Hannas rīcību – viltus profila izveidi?

Lūkass uzpeldēja jau neilgi pēc tam, kad Hanna bija izveidojusi savu viltus profilu – un nepagāja nemaz tik ilgs laiks, līdz viņš uzdāvināja viņai pirmo sirsniņu. Pa šo laiku daudzas ir nākušas klāt, un Hannai par katru ir prieks. Turklāt viņam nepavisam nešķiet viņas melnie jociņi tik inčīgi. Pirms kāda laika viņš čatojot tā atzinās.

Hanna domā, ka Lūkass ir reāli foršs. Daudz gan viņa nezina par viņu, bet viens ir skaidrs: viņš ir godīgs un ne mazākā mērā nekāds tur mačo tips. Hanna vairākas reizes ar Lūkasu ir čatojusi un sazinājusies skaipā... [...] Viņš ir tehnikas *frīks*, datoratkarīgais un nelabojams grāmatu tārps. Hannas otrajā dzīvē viņi sader kā tomāta šķēle ar burgeru. Par savu pirmo dzīvi, patieso identitāti un nopietnajiem profiliem līdz šim viņa nav teikusi ne vārda. Viņš zina tikai viņas vārdu. [...]

Hannai vēl nenāk miegs, gluži otrādi – viņa jūtas patiesām labi. Čatošana un skaipošana ar Lūkasu dara īstus

Sarunvalodas vārdi – vārdi, ko lieto ikdienā neoficiālajā saziņā / sarunvalodā.

brīnumus. Pirmkārt, viņš ir reāli jauks, un, otrkārt, viņš dažreiz pat nedaudz flirtē ar viņu. Un, pateicoties savam viltus profilam, Hanna var izlikties tāda, kāda vēlētos būt: stilīga, asprātīga, nekaunīga un drusku nerātņa. Un tā viņa vāc kaudzēm sekotāju un klikšķu. Esi sveika, popularitāte, un Hannai neko vairāk nevajag.

(Ulrike Ruviša)

5.3. Pārraksti tabulu un aizpildi tukšās ailes, izmantojot 5.2. uzdevuma tekstu! Ja nepieciešams, izmanto vārdnīcas!

Vārdu krājuma īpatnības	Piemēri no teksta
Sarunvalodas vārdi	
Svešvārdi	
Frazeoloģisms	

5.4. Secini, kāda ir 5.2. uzdevuma tekstā lietotā valoda!

Izmanto!

Valoda var būt bagāta / nabadzīga tēlaina / noplicināta vienkārša / sarežģīta.

Kas mainītos, ja nebūtu lietoti svešvārdi, sarunvalodas vārdi?

Kā frazeoloģismu izmantošana maina tekstu? Ko frazeoloģismu lietošana var liecināt par cilvēku?

Kāpēc autore, tavuprāt, izmanto šādu vārdu krājumu?

noplicināt – padarīt vienkāršu, mazāk saturīgu

tēlains – saistīts ar mākslas tēliem, tiem raksturīgs

5.5. Raksti atbildes uz jautājumiem! Mini arī piemērus!

Kāda ir tava ikdienā lietotā valoda?

Vai tu lieto savā runā frazeologismus, svešvārdus un sarunvalodas vārdus?

Vai vārdu krājums, kuru tu lieto, atšķiras atkarībā no situācijas un sarunas dalībniekiem?

6. uzdevums.

6.1. Izpētiet infografiku piemērus un seciniet, kādas ir labas infografikas pazīmes!

EKSPERTE* IESAKA:

5 PADOMI DRAUDZĪBAI TEHNOLOĢIJU LAIKMETĀ

1. IZRĀDI DRAUGIEM, KA PĀRZINI VIŅU INTERESES, ATZĪSOT SAITI UZ VIŅIEM INTEREŠĒJOŠU SATURU
2. JA AR DRAUGIEM RETI SANĀK TIKTIES, IZVEIDO KOPĒGU "ČATU"
3. DIGITĀLĀJĀ VIDĒ PRET CITIEM IZTURIES TĀPAT KĀ FIZISKĀJĀ – EST PIEKLĀJĪGS UN DRAUDZĪGS
4. VISS, KAS TIEK PATEIKTS DIGITĀLĀJĀ VIDĒ, IR "PA TĪSTAM" – TO NEVAR ATSAUKT
5. NEESI PĀRĀK UZBĀZĪGS SARAKSTOTIES – OTRU VARI KAITINĀT, RAKSTOT PAR KATRU NIEKU

*Sandra Blumberga, Amigo vēstnese

6.2. Veidojiet infografiku par tēmu, kā atpazīt viltus profilu sociālajos tīklos! Noderīgu informāciju varat meklēt *www.drossinternets.lv*! Pirms darba veikšanas iepazīstieties ar kritērijiem!

	Eksperts	Lietpratējs	Māceklis	Iesācējs
Saturs	Minēti septiņi un vairāk padomi, kā atpazīt viltus profilu. Tie ir arī paskaidroti vai vizuāli atspoguļoti, minēti piemēri. Informācija ir interesanta un piesaista uzmanību.	Minēti vismaz pieci vai seši padomi, kā atpazīt viltus profilu. Informācijas daudzums ir pietiekams, lai izprastu ideju.	Minēti četri padomi, kā atpazīt viltus profilu. Bieži trūkst paskaidrojuma un piemēru.	Minēti mazāk nekā četri padomi, kā atpazīt viltus profilu. Nav paskaidrojuma un piemēru.
Noformējums	Noformējums ir pārdomāts, lietoti izcēlumi, vizuāli uzskates materiāli. Vienmērīgi aizpildīta visa lapa. Krāsas ir saskaņotas un izceļ svarīgāko. Ja neizmanto digitālus resursus noformējuma veidošanai: darbs ir glīts un kārtīgs – bez svītrojumiem, bez korektora izmantošanas.	Noformējums ir atbilstošs, taču ne vienmēr lietoti izcēlumi, vizuāli uzskates materiāli. Aizpildīta visa lapa. Krāsas ir saskaņotas, bet ne vienmēr izceļ svarīgāko. Ja neizmanto digitālus resursus noformējuma veidošanai: darbā ir daži svītrojumi.	Noformējums daļēji atbilst darbam, ne vienmēr lietoti izcēlumi, vizuāli uzskates materiāli. Lapas aizpildījums ir daļējs – nav ievērots līdzsvars. Nav saskaņotas krāsas. Ja neizmanto digitālus resursus noformējuma veidošanai: darbā ir daudz svītrojumu.	Nav ievērotas noformējuma prasības. Nav lietoti izcēlumi, vai arī krāsas lietotas haotiski.
Sadarbība	Grupā sadarbojas visi vienlīdzīgi. Darba gaita tiek plānota un kontrolēta. Pienākumi tiek sadalīti darba sākumā.	Grupā sadarbojas visi vienlīdzīgi. Darba gaita tiek plānota, bet netiek kontrolēta. Pienākumi netiek sadalīti darba sākumā, bet darba procesā.	Grupā sadarbība notiek daļēji – sadarbojas tikai daži dalībnieki. Darbs tiek veikts neplānot. Pienākumi tiek veikti haotiski.	Nav sadarbības. Darba process netiek plānots un kontrolēts. Grupā darbu veic tikai viens cilvēks.

6.3. Iepazīstiniet klasesbiedrus ar izveidoto infografiku! Pastāstiet arī par darba gaitu!

Kā plānojāt darbu?

Kā sadalījāt pienākumus?

Kādas grūtības radās uzdevuma izpildē? Kā tās risinājāt?

6.4. Novērtējiet savu darbu, izmantojot 6.2. uzdevumā dotos kritērijus! Ko varat secināt pēc paveiktā?

5.2.

Arī tīmeklī var draudzēties

7. uzdevums.

7.1. Atbildi uz jautājumiem!

Kāpēc cilvēkam ir vajadzīgi draugi?

Vai virtuāla draudzība ir līdzvērtīga reālai? Kāpēc? Ar ko tās varētu atšķirties?

Vai iespējams, ka cilvēkam ir daudz draugu, bet tajā pašā laikā neviena?

7.2. Izvēlies vienu latviešu sakāmvārdu un komentē to!

Labs draugs –
reta manta
pasaulē.

Īstu draugu
pazīst tikai nelaimē.

Labāk viens vecs
draugs nekā
daudz jaunu.

Izmanto!

Mūsu izveidotā infografika

ir... (kāda?)

interesanta

pārskatāma

loģiski izkārtota

viegli uztverama

aizraujoša

izglītojoša

pamācoša

saprotama

kārtīga

pavirša

radoša

Grupā mums izdevās...

Mums neizdevās..., tāpēc

ka...

Būtu bijis labāk, ja...

7.3. Lasi dzejoļus! Formulē katra dzejoļa galveno domu!

Es sēžu wi-fi zonā

Es sēžu wi-fi zonā,
bet neviens nevar man piezvanīt,
ne e-pastu atsūtīt –
sazināties ar mani
šobrīd ir grūti. [..]

Es sēžu jau nez kuro stundu
kā uz vientuļas salas,
kas dreifē starp skolu un mājām.
Es sēžu un ilgojos, ilgojos,
lai par mani kāds iedomājas.

(Ieva Samauska)

Draugi

Man ir tik daudz draugu,
ka visi neietilpst vienā lapā.
Un pat ne desmit, ne arī divdesmit –
vairāk nekā piecsimt kopā!

Man ir tik daudz draugu,
ka ar viņiem varu spēlēt visu dienu spēles:
Zvaigžņu pirātus, Kāršu cīņas,
Vārdu kaujas, Mafiju un vēl, un vēl!

Kaut nakts vidū varu ieiet skaipā,
dziedāt, runāt – darīt, kas patīk,
Gan savus klases biedrus,
gan mācību pārzini tajā satikt.

Man ir tik daudz draugu,
tikai reizēm pietrūkst viena vienīga,
ar ko uzspēlēt riču-raču.
Reizēm draugs viens vienīgs
ir daudz tālāk no manis nekā Rīga.

(Ieva Samauska)

7.4. Kas, tavuprāt, vieno abus dzejoļus? Pamato viedokli divos vai trijos teikumos!

7.5. Iejūties kādā no dotajām lomām vai izdomā savu un lasi 7.3. uzdevuma dzejoļus dažādās intonācijās!

skolēns, kurš ļoti
steidzas

noskumis,
sabēdājijs
vectētiņš

draudzene, kura
laimējusi loterijā

tikko pamodies
cilvēks

7.6. Izvēlies vienu no 7.3. uzdevuma dzejoļiem un atrodi tajā, tavuprāt, svarīgākos vārdus! Vizualizē dzejoļi, izmantojot izvēlētos vārdus!

7.7. Klasē izveidojiet vizualizēto dzejoļu izstādi! Savstarpēji novērtējiet darbus, iedomājoties, ka tie būtu publicēti sociālajos tīklos!

8. uzdevums.

8.1. Pārrunājiet!

Kā cilvēki sazinājās agrāk?
Kādu saziņu labprātāk izvēlas cilvēki tagad?
Kam jūs dodat priekšroku – sarunai klātienē vai elektroniskai saziņai? Kāpēc?

8.2. Pastāstiet cits citam, ko zināt par vēstuļu rakstīšanu! Izmantojiet dotos vārdus un vārdu savienojumu!

2. personas vietniekvārds

paraksts

balodis

iedalījums

pastkarte

aploksne

klūdas

uzbūve

pieklājīgs

grāmata

telegramma

uzruna

Kādas var būt vēstules?

Privātas – tās raksta ģimenes locekļiem, draugiem un paziņām.

Oficiālas – tās raksta cilvēkiem, ar kuriem ir lietišķas, darba attiecības; raksta cilvēkiem, kurus personiski nepazīst; tas var būt pieteikums darbā, pateicība par ielūgumu, vēlme iegūt informāciju; tajā nedrīkst lietot emocijzīmes.

- Vēstulēs vietniekvārdus **Tu, Jūs, Tavs, Jūsu** visos locījumos raksta ar lielo sākumburtu.
- Datumu raksta lokatīvā un aiz skaitļa vārdiem, kas izteikti ar cipariem, liek punktu.
- Tiek izmantoti divi datuma pieraksta veidi: **2021. gada 15. septembrī** vai **15.09.2021.**
- Aiz paraksta (vēstules autora vārda vai vārda un uzvārda) punktu neliek.
- Pirms vēstules nosūtīšanas jāpārbauda pareizrakstība un jāizlabo kļūdas. Tas norādīs uz cieņu pret vēstules lasītāju un arī uz rakstītāja personību, lietpratību rakstīt un domāt.
- Ja pēc vēstules uzrakstīšanas prātā ienācis kaut kas nepateikts, vēstules beigās var rakstīt piebildi, to sākumā ievadot ar lielajiem burtiem P. S.

8.3. Lasi un nosaki, vai tā ir privāta vai oficiāla vēstule! Kas par to liecina?

A

Rīgā
10.03.2021.

Rīgas skolu direktoriem

Par nodarbībām

Atgādinām, ka tikai vēl trīs dienas varat pieņemt klašu komandas konkursam par drošību internetā.

Jūsu pieteikumus gaidām līdz 13. martam.

Vairāk informācijas www.macibasskoleniem.lv.

Mācību centra vadītāja

G. Bērza

Gunta Bērza

B

Čau, Kate!

Ļoti sen neesam tikušās, tādēļ nolēmu Tev uzrakstīt vēstuli.

Vai zini, kas jauns noticis šajā laikā? Es biju nometnē, kurā uzzināju daudz jauna par drošību internetā. Nevarēju iedomāties, ka jābūt uzmanīgai gan ar foto ievietošanu, gan komentāru rakstīšanu. Vasaras brīvlaikā notiks vēl viena nometne. Vēlos Tev piedāvāt to apmeklēt kopā ar mani. Domāju, ka Tev varētu patikt. Ko Tu par to saki?

Gaidīšu Tavu atbildi ar nepacietību!

2021. gada 4. aprīlī

Tava draudzene Anna

9. uzdevums.

9.1. Mūsdienās ļoti reti vēstules tiek rakstītas ar roku. Visbiežāk tiek rakstītas elektroniskas vēstules jeb e-pasta vēstules. Iepazīsties ar informāciju, kā rakstīt e-pasta vēstuli!

Vēstules rakstītājs

Vēstules adresāts

Norādi vēstules tematu, lai tās saņēmējs zinātu, par ko būs vēstule!

- Sasveicinies un uzrunā adresātu!
- Raksti ievada rindkopu!
Norādi rakstīšanas iemeslu!
Atceries, ka nav pieklājīgi vēstules pirmo teikumu rakstīt par sevi!
- Raksti vēstules tekstu vienā vai vairākās rindkopās!
- Raksti apkopojumu par stāstīto vai atgādinājumu par atbildes vēstuli!
- Izmanto atvadīšanās frāzes!
- Paraksti vēstuli!

No: Marta Liepa

Kam: Ilze Bērziņa

Temats: Radošais darbs latviešu valodā

Labdien, skolotāj!

Jūs pagājušajā nedēļā uzdevāt mājasdarbu izveidot plakātu par saziņu dažādos laikos.

Vēlos uzdot Jums dažus jautājumus, jo radās neskaidrības par uzdevuma izpildi.

Kā un kur norādīt izmantotos avotus?

Vai drīkst izmantot arī diagrammas?

Gaidīšu Jūsu atbildi!

Cieņā

Marta Liepa

9.2. Izvēlies vienu no situācijām un raksti elektronisku vēstuli skolotājam!

1. Iepriekšējā nedēļā tu nebiji skolā un tagad vēlies uzrakstīt pārbaudes darbu par svešvārdiem.
2. Tu izvēlies rakstīt zinātniski pētniecisko darbu par tēmu „Svešvārdi jauniešu saziņā”.
3. ... (tevis izvēlēta situācija)

9.3. Pirms vēstules nosūtīšanas pārbaudi, vai esi ievērojis visus e-pasta rakstīšanas nosacījumus!

1. Ir norādīts temats, pēc kura skolotājam būs viegli atrast manu vēstuli.
2. Vēstule ir sākta ar sasveicināšanos, un ir lietota uzruna. Uzruna ir atdalīta ar komatu, un teikuma beigās ir lietota izsaukuma zīme.
3. Vēstulē vietniekvārdi *Jūs*, *Jūsu* visos locījumos ir rakstīti ar lielo sākumburtu.
4. Vēstules sākumā ir norādīts vēstules rakstīšanas iemesls.
5. Skaidri ir uzrakstīta vēlme, jautājums.
6. Vēstules nobeigumā ir lietotas atvadišanās frāzes.
7. Vēstules beigās ir paraksts / vārds, uzvārds.

9.4. Atceries pārbaudīt arī pareizrakstību!

9.5. Nosūti vēstuli skolotājam!

10. uzdevums.

10.1. Atbildiet uz jautājumiem!

Ko, jūsuprāt, nozīmē *prast labi lasīt*? Ko prot labs lasītājs?

Cik svarīgi mūsdienās ir prast labi lasīt?

Kādas priekšrocības ir cilvēkam, kurš prot labi lasīt?

Kuru profesiju pārstāvjiem ir ļoti svarīga prasme labi lasīt? Pamatojiet viedokli!

10.2. Apspriediet, kā atšķiras lasīšana, ja

- vēlaties tikai noskaidrot, par ko ir teksts;
- apskatāt grāmatu, lai saprastu, vai tā būs interesanta;
- ir jāuzraksta izlasītā teksta plāns;
- jā sagatavo kontrol darbam par tekstā atklāto informāciju;
- jāatrod sinonīmi konkrētiem vārdiem.

Izmanto!

Ortogrāfijas pārbaudei un labošanai vari izmantot recepti 10. lpp.

Stratēģija – darbību kopums, lai sasniegtu konkrētu, nozīmīgu mērķi.

Pārskatīšana – teksta ātra lasīšana, lai gūtu vispārīgu priekšstatu par materiālu. Šāda lasīšana ļauj aptuveni novērtēt vietas tekstā, pie kuru lasīšanas vēlāk būs jāatgriežas.

teju – gandrīz
spēlmanis – cilvēks, kurš aizraujas ar spēlēm, parasti azartspēlēm

10.3. Lasi informāciju par lasīšanas stratēģijām!

Caurskatīšana – ātra, bet koncentrēta teksta lasīšana ar mērķi atrast konkrētu informāciju vai detaļas, piemēram, datumu, vārdu utt.

Detalizēta lasīšana – teksta lēna, rūpīga, uzmanīga lasīšana, pievēršoties autora teiktajam, atspoguļojot teksta struktūru, mērķi, saturu un toni.

(Pēc interneta materiāliem)

10.4. Lasi tekstu, pildi uzdevumus un nosaki, kuru no lasīšanas stratēģijām tu izmantosi uzdevumu izpildē!

Tiešsaistes spēlēm ir ievērojama loma mūsdienu bērnu dzīvē. Teju puse – 44 % Latvijas jauniešu – atzīst, ka spēlē tiešsaistes spēles vismaz reizi nedēļā.

82 % 15 gadus vecu jauniešu (Skandināvijas un Baltijas valstīs), kas piedalījās pētījumā, spēlē tiešsaistes spēles, bet katrs ceturtais jauniešs to dara bieži. Gandrīz puse puīšu sevi raksturo kā biežus spēlmanus, turklāt trīs ceturtdaļas zēnu atzīst, ka skatās e-sporta sacensības – sacensību veidu, kurā cilvēki sacenšas, spēlējot tiešsaistes spēles. Jauniešiem spēlēšana ir gan izklaides avots, gan veids, kā sevi uzmundrināt, radoši darboties un iegūt jaunus draugus. Spēlēm ir svarīgas arī ilgtermiņa priekšrocības – 68 % jauniešu, kuri spēlē tiešsaistes spēles, uzskata, ka tās ļauj apgūt citas prasmes, piemēram, angļu valodu, stratēģisko domāšanu, un attīsta radošumu.

Analizējot datus par Latvijas jauniešiem, 42 % jauniešu uzskata, ka e-sports ir visaizraujošākais sporta veids, no tiem e-sportu regulāri skatās 9 % pusaudžu. Vairāk par pusi jeb 55 % Latvijas jauniešu domā, ka viņu draugi tiešsaistes spēlēm velta pārāk daudz laika. Ceturtdaļa jeb 26 % skolēnu atzīst, ka tiešsaistes spēļu spēlēšana viņus

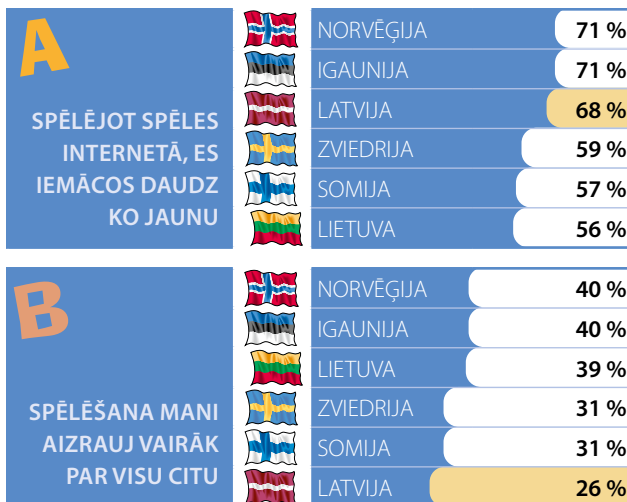
aizrauj vairāk par visu citu dzīvē, un interesanti, ka šis ir zemākais rādītājs starp visām Skandināvijas un Baltijas valstīm, piemēram, Lietuvā un Igaunijā tie ir atbilstoši 39 % un 40 % jauniešu.

(Pēc interneta materiāliem)

Atrodi visus divdabjus!
Nosaki darbības vārdu, no
kā tie veidoti!

Lasi tekstu un
noskaidro, kāds ir teksta
temats!

Lasi tekstu un veido
vizuālu pārskatu par
lasīto!

Lasi tekstu un atrodi trūkstošo informāciju!

1. Tiešsaistes spēles Latvijā spēlē gandrīz ... jauniešu.
2. E-sports ir...
3. Vairāk nekā puse Latvijas jauniešu uzskata, ka tiešsaistes spēles attīsta...
4. ... % Latvijas jauniešu uzskata, ka draugi velta pārāk daudz laika tiešsaistes spēlēm.

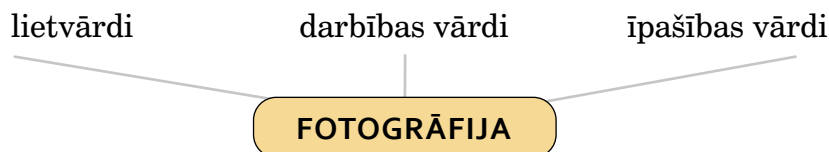
10.5. Atbildiet uz jautājumiem!

Kuru lasīšanas stratēģiju biežāk izmantojat dažādos mācību priekšmetos? Kāpēc?

Vai stratēģijas izvēle mainās līdz ar uzdevumu? Pamatojiet viedokli!

11. uzdevums.

11.1. Veido domu karti! Katrai vārdšķirai raksti vismaz piecus piemērus!

Izmanto!

Informāciju par
divdabjiem vari meklēt
74. lpp.

interesents – cilvēks, kam
ir sevišķa interese par
 kaut ko

iebilst – pateikt, ka
nepiekrīt; apšaubīt

smelties – *šeit*: atrast

rakurss – skatu punkts uz
kādu objektu

11.2. Pastāsti, kāda nozīme ir fotogrāfijām un fotografēšanai tavā dzīvē! Izmanto 11.1. uzdevumā rakstītos vārdus!

11.3. Lasi tekstu un atrodi divdabjus! Nosaki to veidu!

Bieži vien, staigājot pa pilsētu, redzam tūristu vai kādu interesentu fotografējam. Vai apgūt šo prasmi ir tik vienkārši?

Ja kāds apgalvo, ka fotografēt ir grūti un ir nepieciešams talants, tad profesionāli fotogrāfi iebilstot saka, ka ir iespējams apgūt šo nodarbi, ja vien ir radusies vēlme.

Fotografēšana tāpat kā citas prasmes ir apgūstama un attīstāma mācoties un trenējoties.

Fotogrāfijām iedvesma ir rodama no cilvēkiem, no jaunām vietām, kur nekad nav bijis, arī ceļojumiem. Tāpat to var smelties, vērojot citas mākslas formas – apmeklējot izstādes vai kino.

Fotografējot jāatceras, ka katrs objekts ir apskatāms no dažādām pusēm. Jāizvēlas atbilstošākais rakurss.

11.4. Atrodi 11.3. uzdevumā divdabjus ar **-ams, -ama, -āms, -āma** un nosaki, no kuriem darbības vārdiem tie veidoti!

Lokāmo divdabi ar **-ams, -ama, -āms, -āma** veido no tiešo darbības vārdu **tagadnes** 1. personas formas, pievienojot **-ams, -ama, -āms, -āma**.

runāt – es tagad runāj-**u** + **ams** = runāj**ams**

runāt – es tagad runāj-**u** + **ama** = runāj**ama**

attīstīt – es tagad attīst-**u** + **āms** = attīst**āms**

attīstīt – es tagad attīst-**u** + **āma** = attīst**āma**

Ja teikumā divdabis atbild uz jautājumu *kāds? kāda?*, to loka tāpat kā īpašības vārdu.

*Tas ir pārrunāj**ams*** (kāds?) *jautājums*.

*Tā ir apskat**āma*** (kāda?) *izstāde*.

Ja teikumā divdabis ietilpst izteicējā, tas mainās dzimtē un skaitlī.

*Jautājums ir pārrunāj**ams**.*

*Izstāde ir apskat**āma**.*

182.–183. lpp.

11.5. Noraksti vārdus, svītriņu vietā lieto īso vai garo patskani *a/ā*! Lai pārbaudītu pareizrakstību, pārveido darbības vārdus nenoteiksmē!

zin__ms	novēroj__ms
norād__ms	brauc__mais
saskat__mas	dzer__mais
atrod__mi	vēl__mi
atšķir__ms	pēt__mais
kopj__mais	godin__mais
iespēj__ms	grauž__mie
dzīvoj__mi	lok__ms

-ams, -ama	-āms, -āma
Darbības vārds pieder pie 1. konjugācijas (svērt – es sveru – sver ams), 2. konjugācijas (dejot – es deju – deju ams), 3. konjugācijas un tam nenoteiksmē ir piedēklis -ā- vai -ē- (dziedāt – es dziedu – dzied ams ; gulēt – es guļu – guļ ams).	Darbības vārds pieder pie 3. konjugācijas un tam nenoteiksmē ir piedēklis -ī- vai -inā- (apskatīt – es apskatu – apskat āms ; vizināt – es vizinu – vizin āms).

11.6. Pēti divdabjus ar -ams, -ama, -āms, -āma 11.3. un 11.5. uzdevumā un secini, kā mainās to galotnes! Kuras gramatiskās kategorijas tam piemīt?

11.7. Izvēlies trīs divdabjus no 11.5. uzdevuma un iesaisti katru savā teikumā!

11.8. Pārveido teikumus tā, lai tajos būtu lietots divdabis ar -ams, -ama, -āms, -āma!

Kad lasām komentārus zem fotogrāfijas, var just negatīvas emocijas.

Detalizētu informāciju par autoru var izlasīt rakstā.

Ne visas fotogrāfijas var publicēt internetā.

Dažādos avotos var apskatīt mākslinieku publicētos darbus.

Ja objektu fotografē no dažādiem skatu punktiem, var iegūt pavisam citu fotogrāfiju.

Fotogrāfijas kompozīciju var veidot ar dažādiem paņēmieniem.

Aplūkojot daudzas internetā ievietotas fotogrāfijas, var novērtēt jauniešu talantus.

Izmanto!

Gramatiskās kategorijas

169. lpp.

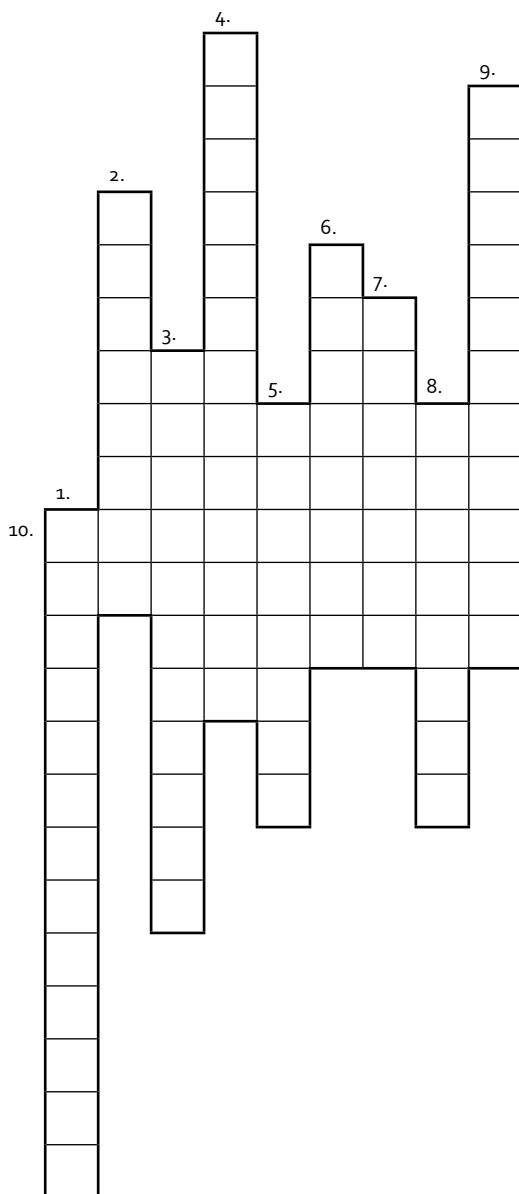
Izmanto!

iedvesmu **var rast** =
iedvesma **ir rodama**
prasmī **var attīstīt** =
prasme **ir attīstāma**

12. uzdevums.

Risini krustvārdu mīklu!

Ko es zinu, ko es protu!

1. Sinonīms vārdam *internacionāls*.
2. Sinonīms vārdam *radošs*.
3. Saīsinājums, ko veido no saīsinātām vārdu savienojuma sastāvdaļām.
4. Lasīšanas stratēģija, kuru izmanto, lai atrastu konkrētu informāciju.
5. Darbības vārda forma, kurai piemīt divas dabas – darbības vārda un īpašības vārda vai apstākļa vārda.
6. No darbības vārda *dāvināt* veidots divdabis ar *-ams, -ama, -āms, -āma* sieviešu dzimtē, nominatīvā, ar nenoteikto galotni.
7. Vēstules veids, ko raksta draugiem, ģimenes locekļiem.
8. No darbības vārda *vadīt* veidots divdabis ar *-ams, -ama, -āms, -āma* vīriešu dzimtē, nominatīvā, ar noteikto galotni.
9. Vizuāls datu, informācijas un zināšanu attēlojums. Tas grafiski attēlo kompleksu, sarežģītu informāciju viegli uztveramā veidā.
10. Vārdi, kas aizgūti no citas valodas un ir pielāgoti latviešu valodai.

6.nodaļa

Atmiņu labirintos

Tu šajā nodaļā

- ▶ stāstīsi par savām bērnības atmiņām, ievērojot saziņas kultūru;
- ▶ izteiksi viedokli par modi dažādās jomās un laikos;
- ▶ noteiksi tautas un literārās pasakas pazīmes un rakstīsi radošu darbu – pasaku;
- ▶ analizēsi recenzijas struktūru un saturu, rakstīsi recenziju par kinofilmu vai teātra izrādi;
- ▶ stāstīsi par modi, izmantojot kolāžu un iepriekš sagatavotu plānu;
- ▶ veidosi epitetus, salīdzinājumus, personifikācijas un metaforas, iesaistīsi tās pasakā par bērnību;
- ▶ noteiksi vārda sastāvu un darināsi lietvārdus ar dažādiem piedēkļiem, arī ar tādiem, kam ir pamazinājuma, mīlinājuma vai nievājuma nozīme;
- ▶ darināsi lokāmos divdabjus ar *-is*, *-usi*, *-ies*, *-usies* un mācīsies tos lietot tekstā;
- ▶ lietosi darbības vārda īstenības izteiksmes saliktās tagadnes formas;
- ▶ tekstā noteiksi saikļus un to iedalījumu; izmantosi saikļus stāstījumā par pusaudžu modi;
- ▶ lietosi tekstā vienlīdzīgus teikuma locekļus saistījumā ar vispārinošo vārdu un izmantosi atbilstošas pieturzīmes.

#vienlīdzīgi teikuma locekļi
saistījumā ar vispārinošo vārdu
#lokāmie divdabji ar *-is*, *-usi*, *-ies*,
-usies
#darbības vārda saliktie laiki
#darbības vārda saliktā
tagadne
#metafora
#personifikācija
#salīdzinājums
#vārda sastāvs
#tautas pasaka
#literārā pasaka
#recenzija
#epitets
#saiklis

6.1. Tas notika ar mani

1. uzdevums.

1.1. Uzsplēsim spēli! Kas tas ir? Mainiet burtu secību un atminiet vārdus!

1.

tonefles

2.

akajratcis

3.

danāvas

4.

vitcētņeš

5.

rateļolita

6.

suljēmdas

7.

drotas

8.

bāruzēndrs

9.

cumeljos

1.2. Pārrunāji, vai un kā jūsu bērības atmiņas ir saistītas ar 1.1. uzdevuma vārdiem!

1.3. Lasi vārdu rindas un veido no tām teikumus – lieto vārdus atbilstošā formā, taču saglabā to secību!

1. es, vienmēr, atcerēties, sava, bērība, ar, smaids
2. es, septītā, dzimšana, diena, piedzimt, brālis
3. es, ļoti, labi, atcerēties, dažī, sava, dzīve, brīži, piemēram, pirmā, skola, diena, pirmā, hokejs, spēle, pirmais, lidojums, ar, lidmašīna
4. bērība, es, pavadīt, laiks, ar, savs, vecmamma
5. mana, vecmamma, bērība, es, mācīt, cept, pankūkas

Izmanto!

Tas notika (kad, kur)...

Tur piedalījās...

Man ļoti patika...

Mani iepriecināja...

Mani apbēdināja...

Mani sarūgtināja...

6. atmiņas, ar, laiks, varēt, mainīties, vai, vispār, izzust
7. es, dažādi, pavadīt, savs, brīvs, laiks, proti, braukāt, ar, velosipēds, spēlēt, spēles, doties, pastaiga, ar, draugi
8. šī, būt, vislabākais, atmiņas, no, vasara

1.4. Pārbaudiet un pamatojiet komatu lietojumu

1.4. uzdevuma 3. un 7. teikumā!

2. uzdevums.

2.1. Pildiet uzdevumus un rakstiet atbildes! Ja pareizi izpildīsiet uzdevumus, tad no vārdu pirmajiem burtiem izveidosies vārds, kas kopīgs 1.4. uzdevuma teikumiem.

1. Frazeologisms *Neticēt savām...* nozīmē būt ļoti pārsteigtam par to, ko redz.
2. 6. deklinācijas lietvārds, kas nosauc bērza mizu.
3. 2. deklinācijas izņēmums, kas parasti diennakts tumšajā laikā ir redzams debesīs.
4. Sinonīms vārdiem *doma, plāns, iecere*.
5. 3. konjugācijas darbības vārds, kas nosauc darbību, ko parasti dara kaķis.
6. *Skaists* un *glīts* ir sinonīmi, bet *skaists* un *neglīts* ir... .
7. Frāzē *Dzīve kā brīnums* ir izteikts... .

2.2. Noskaidro vārdu *atmiņa* / *atmiņas*, *atminēt* / *atminēties* nozīmi! Uzraksti teikumus ar šiem vārdiem, lai atklātos to nozīme!

2.3. Pārrunājiet!

Kādas mēdz būt atmiņas?
 Kas palīdz saglabāt atmiņas?
 Kāpēc ir vai nav vajadzīgas atmiņas?
 Kā jūs bērnībā sauca ģimenes locekļi?

www.tezaurs.lv

2.4. Lasi teksta fragmentus un izsaki viedokli, kas ir Ulsiks – zēns vai meitene! Kāpēc tu tā domā?

A

Tas nu atkal ir jauns pārsteigums! Ulsiks ir gatavs braucējs. Kuldīga, protams, nav ārzemes – tik daudz Ulsiks saprot, taču tik un tā interesanti. Nezin, vai viņi kaut kur paliks arī pa nakti? Jāskatās, vai tētis liks mašīnā dzelteno telti. Ja liks, tad ir cerība.

C

Ceļš mājup no skolas ir briesmīgs. Visu laiku, līdz pat mājai, tuvumā ir citi bērni un viņu vecāki, tāpēc Ulsiks nevar pajautāt VISSVARĪGĀKO JAUTĀJUMU.

Līdzko Ulsiks pārkāpj viņu 66. dzīvokļa sliekšni, tas izšaujas no Ulsika mutes kā raķete. – Kā mani īsti sauc? Skolotāja mani nosauca citā vārdā un teica, ka tas ir manējais. Kā tas var būt? Kāpēc tad jūs mani saucat par Ul...? – Ulsikam sāk mazliet raustīties lūpa.

Mamma un tētis saskatās. Oma iesmejas.

B

Ulsika vecāki ir iedomājušies, ka viņam rudenī jāiet uz bērnudārzu. Ulsiks nezina, kas tas bērnudārzs ir. Ne jau nu dārzs, kurā aug bērni. Vienu gan viņš zina pavisam noteikti – ne uz kādu bērnudārzu Ulsiks iet negrib. Bet šādās lietās jau Ulsikam parasti nav teikšanas. Visu izlemj lielie. Mamma mierina Ulsiku – skaties, Ulsik, arī visi kaimiņbērni iet uz bērnudārzu. Un viņiem patīk.

Pienāk pirmā dārziņiešanas diena. Ulsiks ir ļoti, ļoti uztraucies. Viņš pat skaidri neatceras, kā nokļuvis dārziņā un kas tur īsti notika. Ulsiks atceras tikai to, ka visu dienu šausmīgi raudāja. Ulsiks raudāja arī nākamajā dienā. Un trešajā tāpat. Mamma saprata, ka šis dārziņš Ulsikam neder. Bet viņš to bija pateicis jau pašā sākumā.

D

Ulsiks līdz šim nebija zinājis, ka prot angļu valodu. Viņš nekad par to nebija domājis.

– Angļu valoda tev visur noderēs, – tā parasti saka mamma. – Ja nu tu kādreiz kur aizbrauc, piemēram, tur, kur tavu valodu nesaprot. Vai tev gribas izlasīt kādu grāmatu.

Ulsiks nedomā, ka viņam angļu valoda varētu noderēt kur citur kā pie skolotājas Maijas. Un tur ir labi, ka Ulsiks runā angliski. Tur viņš māk pateikt, ka tā dzeltenā caurumotā plastmasa zilajā plastmasas šķīvītī ir „cheese”. Latviski – siers.

Ulsiks zina arī krievu valodu. Viņš to nemaz nav mācījies, bet tik un tā zina. Laikam tāpēc, ka pagalmā ir arī krievu bērni.

2.5. Atrodi 2.4. uzdevuma fragmentos antonīmus dotajiem vārdiem!

tracina, uzbudina	tālumā
mierīgs	visnebūtiskāko
aizmirst	vienmēr

2.6. Pārrunājiet, kādus notikumus jūs atceraties no savas bērnības! Veidojiet tabulu pēc parauga un apkopojiet klasesbiedru stāstīto!

Klasesbiedra vārds	...	...	...
Labprāt atceras			
Lepojas ar			
Ir sajūsmā par			
Nepatīkamas atmiņas par			
Ne pārāk labas atmiņas par			

2.7. Izvēlies viena klasesbiedra stāstījumu un uzraksti kopsavilkumu par viņa bērnības atmiņām! Četros teikumos iesaisti vienlīdzīgus teikuma locekļus (saikļa un bezsaikļa saistījumā)!

3. uzdevums.

3.1. Lasi teikumus un secini, kāpēc, tavuprāt, vārdi ir izcelti!

Bērnībā man patika tādas **nodarbošanās** kā šūpošanās, paslēpes un braukšana ar velosipēdu.

Cilvēka dzīvē ir četri **vecumposmi**: bērnība, pusaudžu gadi, brieduma gadi un vecumdienas.

Viņai garšoja vecmāmiņas gatavotie saldie **ēdieni**, kā buberts, uzputenis, ķīselis ar pienu.

Katra sekunde, katra minūte, katra stunda, katra diena, nedēļa, mēnesis un gads – **laiks** attālina mani no bērnības.

3.2. Izlasi informāciju un nosaki, kurš piemērs no 3.1. uzdevuma atbilst katrai shēmai!

Vispārinošais vārds – kopīgs nosaukums vairākiem jēdzieniem, kurus nosauc vienlīdzīgi teikuma locekļi. Schematiski vispārinošo vārdu parasti apzīmē ar **V**. Atkarībā no vispārinošā vārda novietojuma teikumā mainās pieturzīmju lietojums.

V: v_1, v_2, v_3	<i>Parkā ir koki: egles, priedes, kļavas.</i>
$v_1, v_2, v_3 - \mathbf{V}$	<i>Matemātika, sports, latviešu valoda – mācību priekšmeti, kuri man patīk.</i>
tāds V kā v_1, v_2, v_3	<i>Bērnībā viņam bija tādi dzīvnieki kā žurka, jūrascūciņa, kāmis.</i>
V , kā v_1, v_2, v_3	<i>Saldumi, kā konfektes, saldējums, cepumi, man saistās ar bērnību.</i>

3.3. Noraksti teikumus un lieto pieturzīmes! Apvelc vispārinošo vārdu un vienlīdzīgus teikuma locekļus!

1. Es esmu bijis tādās Latvijas pilsētās kā Daugavpils Ainaži Auce Liepāja un Bauska.
2. Pavisam nesen Oļegs ir iemācījies gatavot ēdienus kā omleti pankūkas karstmaizītes.
3. Olga Igors Ņikita Karīna šie skolēni ir ieguvuši 1. vietu skolas projektu darbu konkursā.
4. Kristīne ir apguvusi jaunus jēdzienus divdabis vispārinošais vārds iespraudums.
5. Mēs esam apmeklējuši Eiropas valstu galvaspilsētas Madridi Milānu Atēnas.

3.4. Izdomā, kāds vispārinošais vārds apkopo visus vārdu rindā dotos vārdus!

vasara, rudens, ziema, pavasaris – ...
 zemenes, avenes, mellenes, kazes – ...
 lietvārds, īpašības vārds, darbības vārds, skaitļa vārds, vietniekvārds – ...
 centība, izpalīdzība, godīgums – ...

3.5. Izdomā vismaz trīs vienlīdzīgus teikuma locekļus, kurus varētu apvienot dotais vārds! Iesaisti tos teikumos ar dažādu vispārinošā vārda novietojumu!

Piemērs.

emocijas – prieks, sajūsma, gandarījums

Kad Kārlis palīdzēja vecmāmiņai, viņu pārņēma tādas emocijas kā prieks, sajūsma, gandarījums.

draugi

rotaļlietas

spēles

svētki

- 3.6.** Palūdz, lai klasesbiedrs pārbauda pieturzīmju lietojumu 3.5. uzdevumā izveidotajos teikumos un izlabo kļūdas, ja tādas radušās!

Izmanto!

Ortogrāfijas pārbaudei un labošanai vari izmantot recepti 10. lpp.

4. uzdevums.

- 4.1.** Kā varētu skaidrot dotos izteikumus? Pastāstiet situāciju, kurai atbilst katrs no izteikumiem!

kā pasakā

stāstīt pasakas

kā no pasakas izkāpis

- 4.2.** Lasiet pasaku fragmentus un seciniet, kas kopīgs tautas pasakai un literārajai pasakai!

A „Labo puisīti, nenes mani pirtī, laid dīķi atpakaļ!”
„Ej, zivtiņ, ej! Ko es tevi skumdināšu!”
„Paldies,” zivtiņa dīķī teica, „tu palīdzēji man, es tev. No šīs dienas tev klāsies citādāk. Pasaki tik tos vārdus: „Zivs spēks – dieva palīgs!” Tūlī visi darbi tiks padarīti!”
(Latviešu tautas pasaka)

B Reiz sensenos laikos vienam tēvam bija septiņi dēli: seši gudri, viens muļķis. Tēvs bija ļoti nabags, tādēļ sacīja saviem dēliem: „Nu, jūs seši, ejiet pasaulē paši pelnīt iztiku, man nav tik daudz mantas un naudas, lai visus varētu uzturēt. Tik muļķītis paliks mājās.”
(Latviešu tautas pasaka)

C Kādā lietainā, drēgnā rudens dienā Sāpe ar savu īgno, mūžam klusējošo vīru un kildīgajiem, allaž skaļajiem bērneliem klīda pa pasauli, jaunu mājvietu meklēdama. [..]

skumdināt – padarīt kādu skumju; izraisīt skumjas kādam
drēgns – mitrs un vēss
kildīgs – tāds, kurš strīdas

Tautas pasaka – folkloras žanrs. Pasakas autors nav zināms.

Literārā pasaka – daiļliteratūras darbs. Pasakai ir konkrēts autors.

ir **kēriens** – ir labas spējas,
laba prasme

nav **zemē metams** – ir
derīgs, labs

saklupt – daudziem
strauji savirzīties, nokļūt
kopā

drūms – tāds, kam ir ļoti
nomākts garastāvoklis

mežvīns – dekoratīvs
vītņaugš

saņemties – pārvarēt
uztraukumu, bailes, arī
sāpes, nogurumu u. tml.
rāms – mierīgs

Sāpei bija kēriens uz jauna mājokļa atrašanu. Viņa pamanīja parkā uz soliņa sēžam Bezdarbnieku. Sporta kurpes viņam bija cauras, jaķele gluži izdilusi, bet pats nepavisam nebija zemē metams. Sāpe juta, ka viņas saimei būs kur izvērsties. [..]

Vienā mirklī Sāpes ģimene saklupa Bezdarbniekam apkārt. Visi aizrautīgi meklēja ceļus, pa kuriem iekļūt siltumā un sausumā. Dažs atrada caurumu zobā, dažs izmantoja mitruma sakrunkoto kāju pirkstu, bet kāds cits ierāpās jaunajā mājoklī pa drūmajām domām, kas gluži kā mežvīna stīgas nokarājās no Bezdarbnieka galvas.

Drīz vien, piedurknes uzlocījusi, Sāpe šaudījās pa plašo mitekli un dalīja visiem telpas:

– Te iekārtosies mazākie bērni, te, vīruk, būs tava darbistaba, ha, ha, varēsi zāgēt un, cik patīk, šite, gan drīz pašā vidū būs viesistaba (tūlīt pat uzaicināsim radīņus ciemos!), te augšā es kāršu veļu, bet tur apakšā mēs metīsim saplēstās pudeles, glāzes un citus stiklus...

(Māra Cielēna)

D Kādā rāmā, siltā vasaras naktī Pilsētas Māja saņēmās un gribēja izdarīt to, ko jau sen bija nodomājusi. Jau sen viņa bija gribējusi mainīt dzīves vietu. Pilsētā vienā vietā viņa bija nodzīvojusi vairāk nekā simt gadus.

– Visi ceļo apkārt, Pilsētas Mājai arvien biežāk ienāca prātā. Putni atlido un aizlido. Cilvēki aizbrauc un atbrauc. Kāpēc lai es stāvētu uz vietas simt gadus? Turklāt te kļūst arvien trokšņaināks.

Pilsētas Māja sapņoja par kādu klusu, skaistu lauku nostūri. Tur saulē mirdzētu ezers, tur jauki smaržotu gaiss, tur dziedātu visvisādi putni... Sevišķi labi tur varētu justies rāmās, siltās pavasara naktīs tādās kā šī.

– Nav ko kavēties, Pilsētas Māja nosprieda. Kad būšu vecāka, pārcelties uz turieni būs vēl grūtāk.

(Māra Cielēna)

- 4.3.** Atcerieties kādreiz lasītās pasakas un pārskatiet 4.2. uzdevumā ietvertos pasaku fragmentus! Seciniet, kādas ir pasakas pazīmes, un izveidojiet grafisko organizatoru par tām!

5. uzdevums.

- 5.1.** Lasi vārdu savienojumus un secini, kāpēc, tavuprāt, tie ir dalīti četrās grupās! Kas katrai grupai ir kopīgs?

1.
laimīgās atmiņas
noskumušas atmiņas
zeltainas atmiņas

2.
atmiņas kā vasaras vakari
atmiņas kā zibens no skaidrām debesīm
atmiņas kā interesanta datorspēle

3.
atmiņas aizskrien
atmiņas bēg
atmiņas smaida

4.
atmiņu balsis
atmiņas smaržo pēc zemenēm
atmiņu pārles

- 5.2.** Iepazīsties ar informāciju par mākslinieciskās izteiksmes līdzekļiem!

Mākslinieciskās jeb tēlainās izteiksmes līdzekļi ir īpaši izvēlēti vārdi un vārdu savienojumi, kas rada valodas izteismīgumu un tēlainību. Tā kāda darba autors bagātina tekstā atveidoto notikumu tēlojumu.	
Epitets – vārds, kas tēlaini raksturo kāda jēdziena, priekšmeta vai parādības īpašību. <i>pūkains mākonis</i>	Personifikācija – priekšmetu, dabas parādību, augu vai dzīvnieku attēlošana ar cilvēku īpašībām. <i>vakars stāsta</i>
Salīdzinājums – divu priekšmetu, parādību salīdzināšana. <i>bērnība kā saldaļ ēdiens</i>	Metafora – nozīmes pārnese, kas balstās uz līdzību pamata. <i>atmiņu labirinti</i>

5.3. Lasi tekstus un atrodi tajos mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus! Nosaki to veidu!

mauriņš – biezi saaugusi zāle, visbiežāk pagalmā

kroka – nelīdzens viļņveida (virsmas) veidojums

dziedināt – ārstēt

A

Mana bērnība ir kā rāsas lāse agra rīta pļavā, kura iesūcas dziļi, dziļi zemē un tur arī paliek mūžam. Tur vienmēr tajā zemē paliek kaut kas no manas bērnības. Mana bērnība ir kā dzintars Liepājā, kā taurenis mauriņā, kā narcise dārzā, un šī bērnība iekrāsojas visdažādākajās krāsās. Tā sākas ar balto kāsu un beidzas ar balto krāsu, bet pa starpām ierindojas arī koši sarkanā, dzeltenā, zaļā. Bet neiztikt arī bez tumšajām krāsām – tumši zilās, melnās un pat pelēkās.

(Agate, 14 gadi)

B

Mana bērnība ir maza meitene ar ērkšķogu acīm un zemeņu lūpām. Ar ķiršiem un sauli matos, ar zaļu kleitu kā zāle, ar zilām jūras maliņām un raibām puķēm.

Tā gāja uz jūru un spēlējās smiltīs, ēda saldējumu un smējās. Viņa brauca ar riteni un priecājās par vasaru. Kad pienāca rudens, mazā meitene atkal gaidīja vasaru. Viņa staigāja savā lapu oranžsārtajā kleitā. Ar zīļu cepurīti galvā. Tā gāja ārā un priecājās, ka vasara ir par soli tuvāk. Ziemā viņa staigāja savā sniegoti baltajā kleitā ar ledus krokām, ar ledus cepurīti galvā un stikla zābaciņos. Meitene cēla sniegavīrus, un viņas deguns kļuva sārts kā sniegavīram. Rokās tai bija kristālu cimdi, tie mirgoja.

(Elīna, 13 gadi)

C

Manas piecgadīgā bērna acis vēro, kā vecmammās rokas veikli un viegli sagriež izžāvētos augus, lai vēlāk tos pārtaisītu par dabīgiem ārstniecības līdzekļiem. Jau maza būdama, es mācos no viņas.

Pirmā mācība: vienmēr rūpēties par citiem. Sniegt tādu mazumiņu kā svaigi sajauktu tēju maisiņā. Es ticu, ka tēja, kura vākta un taisīta ar mīlestību, spēj mūs dziedināt.

[..] Mana bērnība garšo pēc mājām. Tai ir svaiga aveņu ievārījuma garša kopā ar mannu. Tā ar smaidu paziņo, ka gatavas pusdienas. Tā ar smaidu dodas ar mani pastaigāties, tā ar smaidu kopā ar mani iet barot kazas.

Manas atmiņas vienmēr sniedz man prieku, jo es zinu, ka viss, kas izjūsts bērnībā, ir paties un īsts.

(Zane, 15 gadi)

Tikšanās

Satiku šodien Bērnību savu.
Nobrāztu celi, pīdamās smilgās,
 Tā nāca pār ziedošu, neplautu pļavu,
 Draiski vērdamās debesīs zilgās.
 Dod roku man, draudzenīt,
 Bērnība mana!
 Daudz gribu tev izstāstīt –
 Noticis gana...
 Rokrokā nu ejam
 Pa ceļu, pār tiltu
 Un laimīgi smejam –
 Daudz atmiņu siltu.
 – Kur mazās priedītes?
 Bērnībā raugos.
 – Par mežu kļuvušas.
 Visi mēs augam.
 Ak, tiesa gan, augam.
 Vien nemainies tu.
 Bērnība mana,
 Kaut biežāk tevi es satiktu!

(Sarmīte Poikāne)

nobrāzt – ievainot ādu
 ar kaut ko nelīdzenu un
 neasu

smilga – zāle, kas aug
 pļavās un ceļmalās

5.4. Atceries savu bērnību un uzraksti

1) trīs epitetus;	3) trīs personifikācijas;
2) trīs salīdzinājumus;	4) trīs metaforas.

5.5. Fantazē arī tu un uzraksti pasaku par savu bērnību! Pasakā izmanto 5.4. uzdevumā izveidotos mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus!

Iedvesmai tev var noderēt kāds no šiem pasakas sākumiem.

- Es labi atceros, kā...
- Reiz vēlu vakarā...
- Reiz kādā jaukā dienā...
- Man tā bija viena no tā gada visjaukākajām dienām...
- Nezinu, kā tas notika, bet kādā jaukā dienā...

- Senos laikos, kad...
- Pirms daudz, daudz gadiem...
- Reiz kādā zemē...
- Reiz puķu dārzā auga...

5.6. Strādā pāri ar klasesbiedru! Lasiet viens otra pasaku un novērtējiet, kuru līmeni – iesācēja, mācekļa, darītāja, lietpratēja – esat sasnieguši! Pamatojiet viedokli!

Iesācējs:

- ja pasakā mēģināji izmantot fantastiskus notikumus vai veidot neparastu tēlu vai tēlus, taču tie nav pārliecinoši;
- ja pasakā ir tikai viens notikums vai atsevišķi nesaistīti notikumi;
- ja tekstam nav loģiska dalījuma;
- ja nelietoji mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus.

Mācekļis:

- ja pasaka dažviet atbilst tās pazīmēm – ir atsevišķi fantastiski notikumi vai tēli;
- ja mēģināji veidot vairāku notikumu virkni, taču tie nav saistīti un ne vienmēr ir loģiskā secībā;
- ja pasakai trūkst kādas no teksta daļām – ievada, galvenās daļas vai nobeiguma;
- ja lietoji tikai dažus mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus.

Darītājs:

- ja pasaka atbilst tās pazīmēm – ir fantastiski, neparasti notikumi, tēli;
- ja pasakai ir vienots sižets, taču daži notikumi nav savstarpēji saistīti un secīgi;
- ja pasakā saskatāmas trīs daļas – ievads, galvenā daļa un nobeigums –, katra no tām sākas ar atkāpi, galvenajā daļā ne visi notikumi ir atklāti atsevišķā rindkopā;
- ja lietoji mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus, taču tie ne vienmēr ir iederīgi.

Lietpratējs:

- ja pasaka pilnībā atbilst tās pazīmēm – ir gan fantastiski, neparasti notikumi, gan tēli;
- ja pasakas notikumi ir secīgi un saistīti, tie ir interesanti;
- ja pasakā skaidri saskatāmas trīs daļas – ievads, galvenā daļa un nobeigums –, katra no tām sākas ar atkāpi. Galvenajā daļā katrs notikums ir atklāts atsevišķā rindkopā;
- pasakā lietoji daudz un dažādus iederīgus mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus, kas palīdz radīt pasakas noskaņu.

5.7. Organizējiet klasē pasaku lasījumu – „autora krēslu”!

Klausoties klasesbiedru pasakas, vērtējiet viņu darbus:

- 1) ko jūs gribētu pajautāt autoram;
- 2) par ko jūs varētu paslavēt viņu;
- 3) ko jūs ieteiktu autoram.

6. uzdevums.

6.1. Teikumos atrodi divdabjus! Nosaki, uz kādu jautājumu tie teikumā atbild un no kādiem darbības vārdiem veidoti!

1. Gaisma tik koši zila kā uzplaukusi rudzupuķe.
2. Mārcis stāsta par vakar notikušo pasākumu.
3. Gaisā ir paslēpusies skaista smarža.
4. Viņš tiešām bija noguris pēc gājiena.
5. Kāpēc meitenes ir noraudājušās?
6. Viņš pacēla sasalušo lapu pret gaismu.
7. Meitene stāvēja pie saslīdējušā auto.
8. Tas ir saliecies pavisam liks.

Lokāmo divdabi ar **-is, -usi, -ies, -usies** veido no darbības vārdu **pagātnes** 1. personas formas, pievienojot vienskaitlī **-is, -usi, -ies, -usies**, bet daudzskaitlī **-uši, -ušas, -usies, -ušās**.

ceļot – es vakar ceļoju + -is / -usi = ceļojis, ceļojusi

ceļot – es vakar ceļoju + -uši / -ušas = ceļojuši, ceļojušas

priecāties – es vakar priecājos + -ies / -usies = priecājies, priecājusies

priecāties – es vakar priecājos + -ušies / -ušās = priecājušies, priecājušās

Ja lokāmais divdabis ar **-is, -usi, -ies, -usies** atbild uz jautājumu **kāds? kāda?**, tad to loka tāpat kā īpašības vārdu.

Nokaltis (kāds?) koks ir bīstams.

Aizgulējušās (kādas?) ceļotājas nokavēja vilcienu.

181.–182. lpp.

6.2. Veido divdabjus ar **-is, -usi, -ies, -usies** un saskaņo tos ar lietvārdu!

paēst – ... skolēns

izgulēties – ... kaķi

uzziedēt – ... puķēm

noslēpties – ... kukainis

nogurt – ... jauniešus

salūzt – ... krēslam

izaugt – ... rozi

apmākties – ... diena

piecelties – ... skolotāja

aizbraukt – ... vilcienu

sadusmoties – ... kaimiņš

nokrist – ... pildspalva

6.3. Iesaisti teikumos pēc izvēles sešus 6.2. uzdevuma vārdu savienojumus!

oma (sarunvalodas
vārds) – vecmāmiņa
nesastapties – nesatīkties
cilvēku ņudzeklis – ļoti
daudz cilvēku
nonākt galā – sasniegt
galamērķi

- A** Nekas, Ulsiks
savāks vēl.
- B** Ulsiks tur būvēja
smilšu pilis.
- C** Tas ir pie Melnās
jūras.
- D** Gruzīniete ienes
Ulsikam šķīvi ar
saldajiem ķiršiem.
- E** Oma taču ikdienā
ar lidmašīnām
nesastopas.
- F** Viņš nepazīst
nevienu meiteni,
kas būtu lidojusi
ar lidmašīnu.
- G** Tak ne jau tālāk.
- H** Un arī tas ir
lieliski.

7. uzdevums.

7.1. Lasi tekstu un atjauno to – numurētajās vietās ievieto pazudušo teikumu!

Kaut kur aizbraukt? Ulsiks taču nekur tālu nav braucis.
Uz Baltezeru – jā. Ulsiks pat ir bijis Gulbenē. **1.**

– Kurp mēs brauksim? – Ulsiks jautā mammai, viņš vien-
mēr visu vēlas noskaidrot.

– Jūs ar omīti brauksiet uz Gruziju. **2.** To vietu sauc
Picunda. Tas ir Abhāzijā.

Ulsiks tāpat nespēj atcerēties tik daudz svešādu vārdu.
Nu, vienalga – ja kopā ar omu, tad viss ir diezgan droši.
Brauciens paredzēts pavisam drīz. Un viņas lidošot ar lid-
mašīnu. Ulsiks ir šausmīgi satraukts. **3.** Zēnu arī ne. [..]

Tad viņas nonāk lidostā. Tur ir cilvēku ņudzeklis. Ulsiks
ir tik satraucies, ka pat neatceras, kā iekļuvis lidmašīnā.
Oma Ulsikam stāsta, ka šo lidmašīnas modeli saucot IL-66.
Nez kā viņa to zina. **4.** Oma arī atklāj, ka lidmašīna neli-
dos uz Gruziju. Lidmašīna lidos uz Sočiem. Tālāk jābrauc
ar taksi vai autobusu. [..]

Ulsiks vēl nekad nav bijis viesnīcā. Ulsiks iziet uz bal-
kona. Zem tā aug palmas – tas ir pats lieliskākais. Ulsikam
neviens viņa mājā nav balkona – ne pie omas, ne vecāku
dzīvoklī. Bet šeit ir. **5.** No Sočiem Ulsiks vislabāk atceras
krūzīti ar zaļu palmu un uzrakstu krievu valodā ЛОЧН. No
tās krūzītes Ulsiks dzers daudzus gadus. [..]

Bet tad jau oma un Ulsiks dodas tālāk uz Picundu, kur
sākas īstie pārsteigumi. Kad viņas nonāk galā, Ulsiks ir
pārliecināts, ka neko tik skaistu nav redzējis nekad. Te
priedēm skujas ir daudz, daudz garākas nekā mājās. Ulsiks
jau pirmajā dienā savāca veselu maisu ar skujām. Oma gan
tās vēlāk bija izmetusi. **6.** Un pati māja – tā ir divstāvu, pa-
visam citāda nekā mājas pie Baltezera kanāla vai Pārdau-
gavā. Vai Gulbenē. Ulsiks nemāk īsti pateikt, kur tas mājas
citādums slēpjas. Bet kaut kur tas slēpjas.

7. Kaut ko tik garšīgu Ulsiks nekad nav ēdis. Tie ir tik
lieli! Un vispār – ķirši ir tas, kas Ulsikam garšo labāk par
visu pasaulē. [..]

Jau nākamajā dienā Ulsiks ar omu dodas apciemot Melno jūru. Ulsiks ir izbrīnīts, ka jūras krastā nav smilšu. Tajā jūrmalā, kas ir Latvijā, kur Ulsiks dažas reizes ir bijis kopā ar mammu un tēti, krastā ir tikai baltas smiltis. Oma saka, tāpēc jau tā ir Baltijas jūra. **8.** Pie Melnās jūras ir tikai apaļi akmentiņi. Bet dažī ir ļoti skaisti.

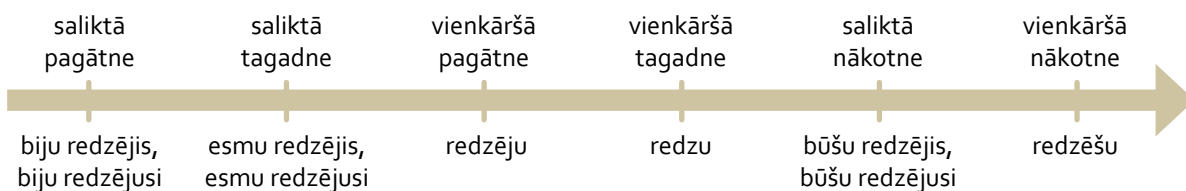
(Inguna Ula Cepīte)

7.2. Raksturo Ulsiku!

7.3. Lasi teikumus un nosaki, kādu laiku izsaka darbības vārdi!

1. Jūrmalā Ulsiks dažas reizes *ir bijis* kopā ar mammu un tēti.
2. Ulsiks taču nekur tālu *nav braucis*.
3. Ulsiks vēl nekad *nav bijis* viesnīcā.
4. Kaut ko tik garšīgu Ulsiks nekad *nav ēdis*.

Īstenības izteiksmes darāmajā kārtā saliktos laikus veido ar palīgdarbības vārdu **būt (nebūt)** un divdabi ar **-is, -usi, -ies, -usies**.

Saliktā tagadne	Saliktā pagātne	Saliktā nākotne
Viņš <i>ir paēdis</i> . Viņa nekad <i>nav bijusi</i> Itālijā.	Krāsa <i>bija izlijusi</i> . Mēs <i>nebijām domājuši</i> .	Bērns <i>būs aizmirsis</i> . Viņi <i>nebūs nopirkuši</i> .
Saliktā tagadne izsaka pabeigtu darbību, kura ir saistīta ar tagadni.	Saliktā pagātne izsaka divas darbības pagātnē, bet viena ir beigusies ātrāk.	Saliktā nākotne izsaka divas nākotnē notiekošas darbības, bet viena notiks ātrāk par otru.
<i>Es lasu un lasu grāmatu, līdz esmu izlasījis to.</i>	<i>Kad aizbraucu uz laukiem, viņš bija pagatavojis vakariņas.</i>	<i>Kad būšu apceļojis Latviju, došos uz Eiropu.</i>

185. lpp.

7.4. Atbildi uz jautājumiem!

- Kur tu **esi bijis** Latvijā un citur pasaulē? Kas tev **ir palicis** visspilgtāk atmiņā?
- Kas tevi kādreiz **ir** ļoti **satraucis**? Vai tev ir bijusi situācija, kad satraukuma dēļ neatceries, kā kaut ko **esi izdarījis**?
- Vai ir kāda vieta, kur tu vēl nekad **neesi bijis** un kur tu gribētu nonākt? Kāpēc tu gribētu tur nokļūt?
- Kas tevi citā valstī **ir pārsteidzis** vai **izbrīnījis**?

7.5. Dotajiem darbības vārdiem veido saliktās tagadnes formas un iesaisti tās saliktos teikumos!

Piemērs.

gribēt – esmu gribējis vai esmu gribējusi.

Es vienmēr esmu gribējis apceļot savu tuvāko apkārtni, tāpēc ka te ir daudz interesanta.

aplūkot
priecāties
iemācīties

saprast
saukt
doties

izvēlēties
tapt
klausīties

8. uzdevums.

8.1. Apspriedieties!

Kas ietekmē filmu vai grāmatu izvēli?

Kura ir tava mīļākā filma un grāmata?

Vai tev patīk skatīties pēc grāmatas motīviem veidotu filmu? Kāpēc?

8.2. Noskaties animācijas filmas „Jēkabs, Mimmi un runājošie suņi” reklāmu un izlasi skatītāju viedokli par šo filmu!

Vai vēlies noskatīties šo animācijas filmu? Kādēļ?

www.lv100.lv

8.3. Lasi tekstu un nosaki, kas tam raksturīgs! Kā sauc tekstu, kurā ir izteikta vērtējoša attieksme?

Animācijas filma „Jēkabs, Mimmi un runājošie suņi” tapusi Nacionālā kino centra programmā – „Latvijas filmas Latvijas simtgadei”. Animācijas filmas režisors ir Edmunds Jansons, scenārija autore Līga Gaisa, filmas māksliniece Elīna Brasliņa.

Filmas darbība norisinās Maskavas forštatē jeb Maskačkā. Jēkaba tētis, kurš ir arhitekts un nu dodas komandējumā, atved Jēkabu uz Maskačku ciemos pie savas māsīcas Mimmi un onkuļa Ērgļa. Jēkabs ar Mimmi pavada laiku kopā, iepazīstot Maskačku, kur vēlāk tiek sāкта jauna debesskrāpja būvēšana. Būvdarbi Maskačkā izraisa daudz problēmu – tiek sarežģītas ģimenes attiecības, izcirsti svarīgi koki, pazūd suns. Tad nu Jēkabs ar Mimmi un īpašu runājošo suņu sugu metas risināt šīs problēmas un pārtraukt būvdarbus Maskačkā.

Skatoties filmu, var priecāties par atpazīstamajām vietām Rīgā, par vienkāršo, bet interesanto valodu, kas tiek izmantota, un skaistajām animācijām. Filmas tēli ir veidoti ļoti spilgti, un ikvienam skatītājam rodas priekšstats par to, kāds katrs tēls ir. Kā, piemēram, suns Boss – liels, gādīgs. „Boss nav viens no tiem, kas skrien pakal apsplaudītam kociņam, viņš ir suns ar Maskačkas pašlepnumu,” izsakās Bosa balss atveidotājs aktieris Andris Keišs.

Filma ir veidota ar vienkāršiem tehniskiem risinājumiem, kas pilnīgi noteikti palīdz to labāk uztvert un saprast, bet tajā pašā laikā ir ļoti gudri rakstīts scenārijs, lai pieaugušajiem būtu interesanti. Stāstā ir gan humors, gan sarežģījumi, gan kaut kas mistisks, gan laimīgas beigas.

(Pēc interneta materiāliem)

forštate (sarunvalodas vārds) – priekšpilsēta
debesskrāpis – vairāku desmitu stāvu augstceltne
mesties – ātri virzīties, ātri kaut ko darīt
gādīgs – tāds, kas rūpējas par citiem
apsplaudīt – vairākkārt uzspļaut siekalas
izsacīties – izteikties, izpaust domas

8.4. Iepazīstieties ar informāciju par recenziju! Seciniet, vai 8.3. uzdevuma teksts atbilst recenzijai, un rakstiet secinājumu!

- Atbilst, jo...
- Daļēji atbilst, tāpēc ka...
- Neatbilst, jo...

Recenzija – atsauksme / teksts, kurā tiek analizēts un novērtēts kāds mākslas darbs (grāmata, filma, teātra izrāde u.c.).

Recenzijai nav noteikts apjoms: tā var būt gan gara, gan īsa.

Recenzija ir viens no kritikas žanriem, taču jāatceras, ka kritika ir analīze un vērtējums.

Tāpēc tajā jāizceļ pozitīvais un jānorāda trūkumi (tas, kas nav tik labi izdevies).

Recenzijai raksturīgs:

vērtējums – gan pozitīvs, gan negatīvs;

argumenti, kuri pamato vērtējumu;

ir trīs galvenās daļas – ievads, iztirzājums, nobeigums.

8.5. Noskaties Ināras Kolmanes filmu „Bille” vai kādu citu filmu, kurā atklātas varoņu atmiņas par bērnību! Pēc filmas noskatīšanās uzraksti recenziju (apmēram 120 vārdu)!

Recenzijas uzbūve	
Ievads	Norāda māksla darba autoru mākslas darba nosaukumu mākslas darbā atklāto domu ideju un tās aktualitāti darbības vietu un laiku
Iztirzājums jeb galvenā daļa	Atklāj spilgtāko notikumu interesantākos tēlus un to attiecības darba noskaņu varoņu raksturojumu
Nobeigums	Atklāj vērtējumu secinājumus ieteikumus

8.5. Lūdz, lai kāds no klasesbiedriem komentē tavu recenziju! Pārrunāji komentārus, kam piekrītat, kam ne!

6.2.

Mode vienmēr un visur

9. uzdevums.

9.1. Lasi tekstu! Izmantojot tekstā sniegto informāciju, izsaki viedokli, kas, tavuprāt, ir mode! Kas nosaka modi?

Mode var izpausties dažādi. Tā var būt frizūra, apģērbs, automašīnu izvēle utt. Mode nepastāv ilgi, tā nepārtraukti mainās. Kas pirms gada bija moderns, kļūst parasts, un modes cienītājiem atkal jāmeklē kas jauns. Dzīvē modes parādības var būt gan vēlamas, gan arī smieklīgas, ja modes lietas izmanto tur, kur tās neiederas. Tad darbs ir karikatūristiem un humora cienītājiem.

(Pēc interneta materiāliem)

9.2. Pārrunāji!

Vai jūs sekojat modei?

Vai jauniešiem šķiet svarīgi sekot modei? Kāpēc?

Kā atšķiras jauniešu mode no pieaugušo modes?

Kādas dzīves jomas ietekmē mode?

Kas, jūsuprāt, tagad ir modē mūzikā, apģērbā, valodā un citās jomās?

izmisīgs – šeit:

nepiekāpīgs, ļoti
uzstājīgs

izejamā diena – brīvdiena

RnB (angļu val. *rhythm
and blues*) – ritmblūzs,
populārs mūzikas žanrs,
kurā apvienoti džeza un
blūza elementi

9.3. Lasi tekstus! Katram tekstam izdomā atbilstošu virsrakstu!

A

Arī Latvijas dzīvnieku patversmēs redzams, kādi suņi kurā brīdī ir modes kliedziens. Pirms kāda laika mēdza atteikties no ciņu suņiem – rotveileriem, Stafordšīras terjeriem, bulterjeriem, kuri bija kļuvuši par pieprasītiem dzīvniekiem. Izrādījās, ka daudzi netiek galā ar to audzināšanu. Tagad modes dzīvnieka liktenis piemeklējis klēpja sunīšus. Pilns internets ar meiteņu izmisīgiem lūgumiem uzdāvināt vai par lētu naudu pārdot tādu mazu sunīti kā bagātniecei Parisai Hiltonei vai dziedātājai Ellai. Jautājums ir tikai viens, kad tie nokļūs patversmēs?

C

B

Lielizmēra pulksteņiem nereti mēdz būt neparasts dizains un interesantas papildierīces, tādēļ neviens vien šādu rokaspulksteni iegādājas izejamām dienām, lai papildinātu savu tēlu ar kādu interesantu detaļu. Interesanti, ka lielkorpusu pulksteņi ļoti labi iekļaujas RnB stilā. Iespējams, tur arī meklējami šīs modes pirmsākumi – tāpat kā maisveida drēbēm un masīvajiem aksesuāriem, kas vēlāk sāka ieviesties arī ikdienas modē.

(Pēc interneta materiāliem)

Mainīgā mode attiecas ne tikai uz frizūrām un apģērbu. Mode mainās arī auto krāsu izvēlē. Pašas izplatītākās automašīnu krāsas cauri laiku laikiem ir baltā un melnā. Vienu laiku modē bija sudraba krāsas automašīnas, kas vēl šobrīd bieži sastopamas uz ceļiem. Melno krāsu izvēlas nopietni un respektabli cilvēki, tā papildu auto markai demonstrē arī statusu. Izvēloties savu auto, nevajadzētu orientēties uz modi, kas, visticamāk, atkal mainīsies. Auto jāpatiek pašam, jo to nepērk katru dienu, bet pēc tam lieto gandrīz katru dienu.

(Pēc interneta materiāliem)

9.4. Skaidro, ko nozīmē dotie vārdu savienojumi!

modes kliedziens

cauri laiku laikiem

respektabli cilvēki

demonstrē statusu

9.5. Veido grafisko organizatoru par modi! Izmanto arī informāciju no 9.3. uzdevuma tekstiem!

9.6. Palūdz klasesbiedru, lai viņš, izmantojot savu grafisko organizatoru, pastāsta par modes jēdziena izpratni! Pārrunājiet, cik noderīga bija grafiskajā organizatorā iekļautā informācija un kā to varētu papildināt vai uzlabot!

Izmanto!

Informācija par grafiskajiem organizatoriem 53. lpp.

10. uzdevums.

10.1. Pēti vārdu rindas un secini, kas kopīgs katrai no tām!

Radniecīgi vārdi – vārdi, kuriem ir kopīga sakne.

bērs – bērniš – bērnišķīgs – bērība

- zaļš, zaļgs, zaļgans, zaļot
- krist, piekrist, atkrist, kristies, sakristies, piekrišana, krišana, kritiens, kritums, piekritējs
- apaugt, paaugties, izaugt, izaugums, pieaugušais, augt, pāraugt, augums, pieaugums, augšana
- uzturēšanās, pieturēt, atturēt, turēt, uzturēties, uzturētājs, pietura

Darināt – veidot jaunus vārdus, izmantojot jau esošos vārdus vai vārda daļas.

10.2. Dotajiem vārdiem nosaki sastāvu! No kādiem vārdiem un ar kurām vārdu sastāvdaļām tie ir darināti?

uzturs

dzīvošana

zaļumi

atkritumi

ballīte

dārzenis

otrreizējs

Vārddarināšana – vārdu krājuma bagātināšana ar jauniem vārdiem, pārveidojot vārdu uzbūvi un mainot to nozīmi.

Atceries!

Vārda sastāvs

vārda celms

ap-dom-ā-šan-ās
 izskaņa

ap – priedēklis

-dom- – sakne

-ā-, -šan- – piedēklis

-ās – galotne

apdomāšan- – vārda celms

-šanās – izskaņa

Jaunos vārdus latviešu valodā darina

ar priedēkļiem	ar piedēkļiem	veidojot salikteņus
<i>iz-darīt; pa-darīt</i>	<i>dar-ī-tāj-s; darb-īb-a</i>	<i>paš-darbība</i>

11. uzdevums.

11.1. Pārrunājiet!

Kāds dzīvesveids ir modē mūsdienās?

Kas, jūsuprāt, ietekmē dzīvesveida modi?

Ko nozīmē *dzīvot zaļāk*?

11.2. Lasi tekstu par ieteikumiem, kā dzīvot zaļāk!

Kurus no tiem tu ievēro vai gribi pamēģināt?

Kāpēc?

Dabai draudzīgs dzīvesveids nav tikai pieaugušo darīšana. Arī tu vari parūpēties, lai tava ikdiena būtu zaļāka, un tādējādi pat palīdzēt mūsu planētai. Uzzini vienkāršus veidus, kā to izdarīt!

Ēd svaigus augļus un dārzeņus! Vislabāk uzturā izvēlies sezonālas dabas veltes – tādas, kas ir gatavas ēšanai konkrētajā laikā. Tikko no dobes vai krūma un koka nākušie dārzeņi, augļi un ogas būs visveselīgākie, jo nebūs apstrādāti ar ķīmikālijām, lai ilgāk tos saglabātu svaigus.

Neņem maisiņu! Kad dodies uz veikalu iepirkties, ņem līdzi savu auduma maisiņu un lieto to atkārtoti. Tāpat, ņemot kādu dārzeņi, neliec to atsevišķā mazā maisiņā – vai nu izmanto speciālu tikliņu, vai iztiec bez tā.

Izvēlies stikla pudeli! Kad ņem līdzi dzeramo, pildi to stikla pudelē, nevis plastmasas vai katru reizi pērc jaunu.

Taupi papīru! Vienmēr raksti vai zīmē uz abām tā pusēm. Ja gribi paķēpāties vai patrenēties glītrakstīšanā, vispirms palūdz vecākiem, vai viņiem nav kādi nevajadzīgi papīri, kuru otrā pusē vari to darīt. Izlietotās lapas iesaki vecākiem nodot otrreizējai pārstrādei – tā no tām varēs tapt kas jauns.

Iestādi koku! Iedomājies, cik zaļa būtu pasaule, ja katrs ik gadu iestādītu pa kokam! Sāc ar sevi! Ņem mammu vai tēti pie rokas, un vispirms atrodi labāko un piemērotāko

vietu, kur to darīt. Lūko, lai tas nav kāda saimnieka īpašumā, tuvumā elektrības līnijām vai kam citam, kam varētu traucēt.

0, 1, 2, 3... No kurienes nāk tava brokastu ola? Vai zināji, ka cipariņš uz olas pastāsta par tās izcelsmi? 0 nozīmē, ka vistiņa audzēta un olu izdējusi bioloģiskos apstākļos. 1 – vistas turētas brīvos apstākļos un pa dienu var iziet ārā pastaigāties. 2 – vistas turētas kūti un var brīvi pārvietoties. 3 – vistas turētas sprostos. Lūdz ģimenei izvēlēties tādas olas, kuru dēšanā vistiņas jutušās vislabāk – tātad ar vismazāko skaitli. Tā tavu vecāku nauda nonāks pie audzētājiem, kas par mūsu mazajiem draugiem rūpējas labāk, un šādu vistiņu varēs būt vairāk.

Saki „nē!” vienreizlietojamām lietām! Neizvēlies ballītei traukus, ko pēc tam izsviedīsi atkritumos. Ņem tādus, ko varēsi nomazgāt. Tāpat nelieto papīra salvetes, bet taupi dabas resursus un izvēlies auduma mutautiņus vai divieli! Centies savā ikdienā lietas izmantot vairākkārt. Protams – tikai ievērojot higiēnu!

(Pēc interneta materiāliem)

11.3. Raksti piecus ieteikumus, kā vēl var dzīvot zaļāk!

11.4. Atrodi 11.2. uzdevuma tekstā lietvārdus, kuri darināti ar dotajiem piedēkļiem!

-šan-	-tav-	-īn-
-īb-	-um-	-tāj-
-nīc-	-īt-	-niek-

Ar piedēkļiem var izrādīt attieksmi – pozitīvu vai negatīvu.

Piedēklis var būt ar mīlinājuma, pamazinājuma vai nievājuma nozīmi.

Lietvārda izskaņa	Piemērs
-elis, -ele	<i>netīrelis, lapele</i>
-ene, -ēns	<i>lūpene, vilcēns, meitēns</i>
-iņš, -iņa	<i>galdiņš, dieniņa</i>
-ītis, -īte	<i>sunītis, pīlīte, kartīte</i>
-sniņa	<i>sirsniņa</i>
-tiņš, -tiņa	<i>ūdentīņš, actiņa</i>

lūkot – skatīties, pievērst uzmanību
sprosts – būris, krātiņš
mutautiņš – kabatlakatiņš

Cik skaists kreklīņš!

nievājums – nievāt – izturēties pazemojoši, ar necieņu

Atceries!

Darīnot lietvārdus, ir iespējama arī līdzskaņu mija.

*puis*is – *puiš*elis

taka – *taci*ņa

roka ┌ *ro***k***e*le
└ *ro***c***i*ņa

draugs ┌ *drau***g***elis*
└ *drau***d***ziņš*

Izmanto!

Atceries pārbaudīt, vai tāds vārds valodā tiek lietots!

Kā to darīt?

1. Pajautā klasesbiedram!
2. Pārbaudi vārdnīcā!
3. Pajautā skolotājam!

prātīgi – pārdomāti

ergonomisks – ērts un veselībai saudzīgs

izpausties – šeit: parādīt, atklāt sevi

11.5. No dotajiem vārdiem darini lietvārdus ar dažādām izskaņām un piecus no tiem iesaisti teikumos!

suns, māja, jaka, istaba, grāmata, pavārs, putns, draugs

12. uzdevums.

12.1. Nosaki doto vārdu sastāvu!

vajadzība
krāsojums

saimnieks
iekārtojums

12.2. Kā, tavuprāt, 12.1. uzdevuma lietvārdi ir saistīti ar modi jauniešu istabas iekārtojumā?

12.3. Lasi tekstu un atrodi informāciju, kurai tu piekrīti un kurai nepiekrīti! Pamato viedokli!

Istabas iekārtojumam ir jābūt viegli pārveidojamam, pielāgojamam un daudzfunkcionālam, jo pusaudzū vēlmes un vajadzības mēdz bieži mainīties. Prātīgi ir izvēlēties vienkārša dizaina, taču ergonomiskas mēbeles, piemēram, pagarināmu gultu, rakstāmgaldū un rakstāmgalda krēslu ar regulējamu augstumu, viegli saliekamus skapīšus, ko var papildināt ar plauktiem un kas kalpos vairākus gadus un neizskatīsies bērnišķīgi.

Sākumā ieteicams sadalīt istabu zonās atbilstoši dažādām aktivitātēm, tāpēc ka šādi telpu var padarīt it kā plašāku. Dažādās zonas var nodalīt ar kādu gleznu vai sienu krāsojumu. Mācību zonā izmanto gaišākas krāsas, jo tur gaisma ir svarīgāka, toties atpūtas zonā vairāk izmanto tumšākus toņus, bet tur, kur glabājas mantas, izmanto košākas krāsas, parādot, ka šajā telpā dzīvo spilgta personība.

Pusaudzim ir svarīgi izpausties, un to var darīt, veidojot plauktu un skapju kombinācijas, lai var izvēlēties, ko no mantām paslēpt un ko parādīt.

Ir jauki, ja intereses, hobijs un aizraušanās parādās istabas iekārtojumā. Pusaudzū istabā droši var eksperimentēt. Visvieglāk to izdarīt gan ar košām krāsām, gan neparastu sienu krāsojumu, gan grafiskiem rakstiem.

(Pēc interneta materiāliem)

12.4. Iepazīsties ar informāciju par saikļiem! Pārskati 12.3. uzdevuma tekstu un nosaki, kuri vārdi, tavuprāt, ir saikļi! Vārdnīcā pārbaudi to piederību vārdšķirai!

Saikļi ir nelokāmi palīgvārdi, kas saista vienlīdzīgus teikuma locekļus; salikta teikuma daļas; pašus teikumus.

*Sienu krāsojums ir vienkāršs **un** gaišs.*

*Telpas dizains jāplāno, **lai** nerodas grūtības mēbeļu izvēlē. Istabas iekārtojums ir svarīgs, **taču** tas nav pats galvenais. **Un** tam piekritīs arī paši jaunieši.*

Saikļu iedalījums

Vienvārda saikļi

sastāv no viena vārda

un, arī, bet, lai, ka, ja, jo, turpretī, turpretim, nevis, vai, jeb, kamēr, līdz, kopš, iekams, pirms

Tos var arī lietot kā **atkārtotus saikļus**, tad komatu liek pirms katra atkārtotā saikļa.

gan – gan, ir – ir, te – te, ne – ne, nedz – nedz, drīz – drīz

Vairākvārdu saikļi

sastāv no diviem atsevišķiem vārdiem

kaut arī, kaut gan, lai gan, lai arī, tāpēc ka, tādēļ ka, tā kā, tā ka

Vairākvārdu saikļi ir arī **pāru saikļi**, kam ir divas daļas. Komatu liek pirms pāru saikļa otrās daļas.

ne tikvien – bet arī, ne vien – bet arī, nevis – bet, kā – tā, tiklab – kā arī

12.5. Raksti viedokli (80–100 vārdu) par tēmu „Pusaudža istabas mode” un iesaisti tekstā vismaz piecus dažādus saikļus! Iekrāso vai apvelc tos!

13. uzdevums.

13.1. Izvēlies vienu no tematiem un izveido kolāžu (uz papīra vai elektroniski)! Sagatavojies pastāstīt par savu darbu – uzraksti plānu, pieraksti svarīgākos atslēgvārdus, lai stāstot tie palīdzētu atcerēties saturu!

Suņu mode

Apģērbu mode

Valodas mode

Arhitektūras mode

Aksesuāru mode

Dzīvesvietas iekārtojuma mode

13.2. Izveidojiet klasē kolāžu izstādi! Uztājiēties ar stāstījumu! Klausieties klasesbiedru stāstījumus, uzdodiet jautājumus un izsakiet vērtējumu! Sarunā esiet pieklājīgi!

Kolāža – dažādu, parasti stilistiski atšķirīgu, mākslas darbu, to elementu vai izveides paņēmieni apvienojums.

14. uzdevums.

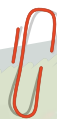
Ko es zinu, ko es protu?

Izvēlies pareizo atbildi / atbildes un pildi uzdevumus!

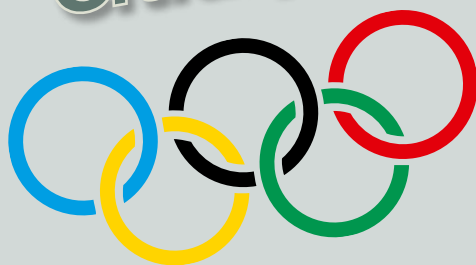
Palūdz klasesbiedram pārbaudīt atbildes un uzdevumus!

Nr.	Apgalvojums	Atbildes	Uzdevums
1.	Vispārinošais vārds ir...	A teikuma priekšmets un izteicējs; B vienlīdzīgi teikuma locekļi; C kopīgs nosaukums vairākiem jēdzieniem.	Raksti teikumu ar vispārinošo vārdu!
2.	Ja vispārinošais vārds atrodas aiz vienlīdzīgiem teikuma locekļiem, tad jālieto...	A kols; B domuzīme; C komats.	Raksti teikumu, kurā vispārinošais vārds atrodas aiz vienlīdzīgiem teikuma locekļiem!
3.	Pasakas pazīmes ir...	A fantastiski notikumi un varoņi; B aprakstīta ikdienas dzīve; C lietoti salīdzinājumi.	Nosauc konkrētu pasaku un mini piemērus no tās!
4.	Saikli raksturo šādas pazīmes: ...	A nelokāms; B vienvārda, vairākvārdu; C lokāms.	Raksti teikumu ar diviem dažādiem saikļiem!
5.	Saikļi saista...	A vienlīdzīgus teikuma locekļus un salikta teikuma daļas vai teikumus; B divus vienādus vārdus; C teikuma priekšmetu un izteicēju.	Raksti teikumu ar saikļiem!
6.	Īstenības izteiksmes saliktā tagādnē tiek lietota, kad izsaka...	A pabeigtu darbību, kura ir saistīta ar tagadni; B divas darbības pagātnē, bet viena ir beigusies ātrāk; C pagātnē notikušu darbību.	Raksti teikumu īstenības izteiksmes saliktajā tagādnē!
7.	Mākslinieciskās izteiksmes līdzeklis, kurā priekšmetu, dabas parādību, augu vai dzīvnieku attēlo ar cilvēku īpašībām, ir...	A epitets; B metafora; C salīdzinājums; D personifikācija.	Raksti piemēru ar šo mākslinieciskās izteiksmes līdzekli!
8.	Mākslinieciskās izteiksmes līdzeklis, kas tēlaini raksturo kāda jēdziena, priekšmeta vai parādības īpašību, ir...	A epitets; B metafora; C salīdzinājums; D personifikācija.	Raksti piemēru ar šo mākslinieciskās izteiksmes līdzekli!
9.	Lietvārdus ar piedēkļiem var darināt no...	A lietvārdiem; B darbības vārdiem; C īpašības vārdiem; D saikļiem; E prievārdiem.	Raksti darinātos lietvārdus!

7.nodaļa

Citius, altius, fortius

Citius, altius, fortius

(latīņu valodā) – ātrāk,
augstāk, spēcīgāk

Tu šajā nodaļā

- ▶ izteiksi viedokli par veselīgu dzīvesveidu un sporta nozīmi;
- ▶ vērtēsi teksta virsraksta nozīmi; rakstīsi uzmanību piesaistošu virsrakstu;
- ▶ veidosi sporta veida aprakstu un stāstīsi par to;
- ▶ sagatavosi vizuālu materiālu, plānosi un veidosi mutisku uzstāšanos jeb prezentāciju, analizēsi izmantoto avotu ticamību un vērtēsi uzstāšanos pēc kritērijiem;
- ▶ noteiksi tekstā apstākļa vārdus, secināsi to gramatiskās kategorijas un ievērosi pareizrakstību;
- ▶ veidosi lokāmos divdabjus ar *-ošs, -oša* un iesaistīsi tos tekstā;
- ▶ noteiksi teikuma veidu pēc tā uzbūves, atšķirsi saliktu sakārtotu un saliktu pakārtotu teikumu;
- ▶ veidosi saliktus teikumus un lietosi pieturzīmes to daļu atdalīšanai.

#apstākļa vārds
#salikts teikums
#salikts sakārtots teikums
#salikts pakārtots teikums
#neatkarīga teikuma daļa
#virsteikums
#palīgteikums
#divdabji ar *-ošs, -oša*
#virsraksts
#apraksts
#mutiska uzstāšanās
jeb prezentācija

7.1.

Veselā miesā vesels gars

1. uzdevums.

1.1. Aplūko attēlus! Secini, kuros attēlos atspoguļots veselīgs dzīvesveids un kuros ne! Izsaki savu viedokli!

1.2. Papildini teikumus!

1. Lai būtu sveiks un vesels, ...
2. Manuprāt, ir svarīgi ievērot veselīgu dzīvesveidu, tādēļ ka...
3. Ja cilvēks vēlas būt vesels, jāizvairās no...
4. Sportošana ir nepieciešama, tomēr...

1.3. Papildini domu karti! Katrai vārdšķirai raksti vismaz septiņus piemērus!

lietvārdi

darbības vārdi

VESELĪGS DZĪVESVEIDS

īpašības vārdi

apstākļa vārdi

Apstākļa vārdi ir patstāvīgi un nelokāmi vārdi, kas nosauc darbības, īpašības un apstākļu pazīmes.

*labi spēlēt, daudz runāt, palikt **te**, **īpaši** ātri, **loti** jauks*

- 1.4. Pārskati dotos apstākļa vārdus un secini, uz kādiem jautājumiem tie atbild! Veido tabulu pēc parauga un aizpildi to ar šajā un 1.3. uzdevumā minētajiem apstākļa vārdiem!**

lēni	tur
droši	uzreiz
vienmēr	tepat
šodien	maz
tik	diezgan
kāpēc	tāpēc

Apstākļa vārdu iedalījums pēc nozīmes	Jautājumi	Piemēri
Vietas apstākļa vārdi	Kur?	
Laika apstākļa vārdi	Kad?	
Veida apstākļa vārdi	Kā? Kādā veidā?	
Mēra apstākļa vārdi	Cik?	
Cēloņa vai nolūka apstākļa vārdi	Kāpēc? Kādēļ?	

- 1.5. Lasi teikumus un nosaki, kuras vārdšķiras vārdus paskaidro izceltie apstākļa vārdi! Ko par apstākļa vārdu var secināt pēc pēdējā teikuma?**

1. Mani **mazliet** kaitina neveselīgā ēdiena reklāmas.
2. Viņš to var izdarīt **daudz** ātrāk.
3. **Tik** jautrs viņš vēl nav bijis.
4. Patriks skrien **ātri**, par viņu **ātrāk** – Valdis, bet **visātrāk** skrien Dāvids.

- 1.6. Papildini teikumus ar trūkstošo informāciju!**

Apstākļa vārdi paskaidro ..., ..., ... vārdus.

Apstākļa vārdiem, kuru pamatā ir īpašības vārdi, var veidot ... pakāpes.

2. uzdevums.

2.1. Lasi tekstu un atrodi apstākļa vārdus! Grupē tos 1.4. uzdevumā iesāktajā tabulā!

Lai nodrošinātu garīgo veselību, vienmēr vajag rūpēties arī par sava ķermeņa fizisko veselību. Sports bieži palīdz pārvarēt stresu un satraukumu, kā arī sagādā pozitīvas emocijas. Ikdienā, sēžot solā un pēc tam vēl tikpat (ja ne vēl ilgāk) mājās pie datora, tiek nodarbinātas tikai smadzenes, bet ķermenis visu laiku atrodas neērtā pozā, un ar laiku rodas galvassāpes, redzes problēmas, savilkti muskuļi utt.

Regulāri sportojot, var ne tikai nostiprināt veselību, bet iegūt arī labu pašsajūtu un izskatu. Nav svarīgi – vai tā ir dejošana vai basketbols, galvenais ir būt fiziski aktīvam.

Sports ir brīnišķīgs veids, kā parādīt savu unikalitāti. Treneris palīdzēs apgūt dažādas kustību prasmes un iemaņas. Jo vairāk kustību cilvēks prot izpildīt, jo vieglāk viņam apgūt jaunas. Pamēģini, un uzzināsi – cik un ko tu spēj!

Treniņi, īpaši vienatnē, attīsta un pilnveido individuālās rakstura īpašības, iemāca koncentrēties uz saviem iekšējiem spēkiem. Sports pamazām iemāca izbaudīt kustību ritmu, spēku un kontroli pār savu ķermeni.

Sports disciplinē. Ir jāiemācās pareizi saplānot un sadalīt savu laiku. Ja treniņi ir katru dienu, mērķtiecīgi un ātri jātiek galā ar mācībām skolā. Tad treniņos par mācībām nav jāuztraucas un var sportot ar pilnu atdevi.

(Pēc interneta materiāliem)

Atceries!

Tekstu nevajadzētu sākt ar frāzi

~~Teksta galvenā doma ir,~~
~~ka~~

Vēlams:

Sports var kļūt par
cilvēka vaļasprieku
jebkurā vecumā.

2.2. Kāda ir 2.1. uzdevuma teksta galvenā doma? Uzraksti to!

2.3. Dotajiem vārdiem un frāzēm atrodi sinonīmus 2.1. uzdevuma tekstā!

patīkamas

stāvoklī

vienreizīgumu

iemācīties

ātri jāizmācās un jāizpilda mājasdarbi

sportot ar nodošanos, ar visu spēku

2.4. Izpēti informāciju par apstākļa vārdu pareizrakstību! Raksti viedokli (80–100 vārdu) par sporta nozīmi tavā dzīvē un iesaisti vismaz septiņus apstākļa vārdus (izmanto dotos piemērus)! Tekstā tos izcel!

Blakus divi vienādi līdzskaņu burti rakstāmi apstākļa vārdos salikتهos.

tikkō – tik + ko

otrreiz – otr(a) + reiz(e)

katrrreiz – katr(a) + reiz(e)

Kopā rakstāmi apstākļa vārdi, kuri sākas ar **jeb-, ik-, ne-, pa-** vai beidzas ar **-pat**.

jeb-	ik-	ne-	pa-	-pat
jebkad jebkur	ikreiz	nekur nekad	pavisam pāpilnam	turpat tāpat tikpat

Atsevišķi rakstāmi apstākļa vārdi, kuru pirmais vārds ir **kaut, diezin, diez, nez, nezin**.

kaut ...	nezin ...	nez ...	diezin ...	diez ...
kaut kad kaut kā kaut kur kaut cik	nezin kad nezin kā nezin kur nezin cik	nez kad nez kā nez kur nez cik	diezin kad diezin kā diezin kur diezin cik	diez kad diez kā diez kur diez cik

2.5. Palūdz klasesbiedram 2.4. uzdevumā uzrakstītajā tekstā pārbaudīt apstākļa vārdu pareizrakstību!

3. uzdevums.

3.1. Atsauciet atmiņā, ko zināt par teikumu!

Teikums ir...

Teikums izsaka...

Teikumus pēc uzbūves iedala...

Vienkārši teikumi var būt gan..., gan...

3.2. Lasi vārdu rindas un raksti no tām teikumus – lieto vārdus atbilstošā formā, taču saglabā to secību!

1. tas, noteikti, būt, veselīgs, ieradums
2. veselīgs, dzīvesveids, paradums, veidoties, tieši, ģimene
3. tāpat, jebkura, regulārs, fizisks, aktivitāte, samazināt, aptaukošanās, risks

4. dažkārt, mazkustīgums, varēt, radīt, grūtības, koncentrēties, ilgstoši, paturēt, atmiņa, svarīgs, zināšanas
5. būt, ļoti, svarīgi, regulāri, ievērot, miegs, režīms
6. vislabāk, būt, ja, fizisks, aktivitāte, notikt, svaigs, gaiss, kā, arī, tā, varēt, iesaistīties, viss, ģimene

3.3. Pasvītrojiet 3.2. uzdevuma teikumus apstākļa vārdus un nosakiet teikumu uzbūvi!

4. uzdevums.

4.1. Lasi skolēnu viedokļus par sporta nozīmi viņu dzīvē un salīdzini tos ar savu viedokli!

Izmanto!

Mans viedoklis sakrīt /
nesakrīt ar...
Es domāju tāpat kā...
Manas domas / viedoklis
atšķiras...
... domā, ka..., bet es...
Es piekrišu..., turpretī...

A

Sports ir viena no manas dzīves galvenajām sastāvdaļām. Es sportoju regulāri. Es to nedaru tikai piespiedu kārtā, tas man sagādā prieku un baudu. Kad biju maza, man vienmēr patika skatīties dažādas sporta spēles. Mana mamma vienmēr ir teikusi, ka būšu basketboliste. Kaut gan tas [basketbols] aizņem vienu no manas dzīves lielākajām daļām, es negribētu ar to saistīt visu savu atlikušo dzīvi. Kad atradīšu darbu un strādāšu, brīvajā laikā noteikti aktīvi nodarbošos ar kādu sporta veidu. Man arī ļoti patīk peldēt, jo tā ir kā relaksācija.

(Arita, 13 gadi)

B

Sports ir katra cilvēka dzīvesveids, bez tā nevar iztikt. Ir ļoti daudz sporta veidu, ar ko var nodarboties. Man ļoti patīk volejbols un basketbols. Šie sporta veidi ir aizraujoši. Ar sportu ir jānodarbojas ikkatram savas veselības labad.

(Pēteris, 12 gadi)

C

Mans mīļākais mācību priekšmets ir sports. Manuprāt, tas ir arī pats vieglākais mācību priekšmets. Lai sportotu, nav nepieciešamas nekādas priekšzināšanas. Es sportoju jau kopš agras bērnības, un tas noteikti palīdzēs saglabāt veselību arī turpmāk.

(Aleksandrs, 14 gadi)

4.2. Izvēlies vienu no 4.1. uzdevuma viedokļiem un nosaki teikumu veidus pēc uzbūves!

5. uzdevums.

5.1. Ko, jūsuprāt, nozīmē vārdi *sakārtot* un *pakārtot*, *sakārtojums* un *pakārtojums*?

5.2. Izdomājiet, kurās dzīves situācijās atklājas sakārtojuma un pakārtojuma attieksmes!

5.3. Lasiet teikumus un seciniet, kuros starp teikumu daļām ir sakārtojuma un kuros – pakārtojuma attieksme! Skaidrojiet, kāpēc!

Es nodarbojos ar futbolu, jo mans brālis arī ilgu gadus bija futbola komandas sastāvā.

Pēc treniņa man ir gandarījums, un tad es varu pildīt mājasdarbus.

Klasesbiedriem mīlākais sporta veids ir basketbols, man gan labāk patīk volejbols.

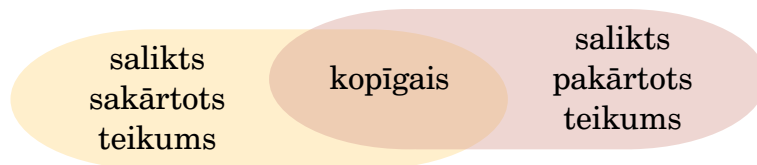
Man nepatīk spēka vingrinājumi, bet mana draudzene par tiem ir sajūsmā.

Pēc lekcijas sapratu, ka mans dzīvesveids nav pietiekami aktīvs.

Salikts teikums	
Sakārtots	Pakārtots
Viņš spēlē volejbolu , viņa nodarbojas ar jogu .	Man patīk teniss , jo varu izkustēties . Virsteikums , palīgteikums
Sportot ir veselīgi un es to daru trīs reizes nedēļā .	
Neatkarīgas teikuma daļas	Palīgteikums var atrasties dažādās vietās teikumā.

Salikta teikuma daļas var būt saistītas	
sakārtotā teikumā	pakārtotā teikumā
bezaikļa saistījumā	ar pakārtojuma saikļiem <i>ka, lai, vai, ja, jo, tāpēc ka, tādēļ ka, tā ka, tā kā, līdz, līdzko, tiklīdz, tiklīdz kā, lai gan, lai arī, kaut gan, kaut arī</i> u. c.
ar sakārtojuma saikļiem <i>un, bet, tomēr, taču, turpretī, turpretim, vai,</i> <i>vai nu – vai, kā – tā, ne tikai – bet arī, ne vien – bet arī, tiklab – kā arī, ne tikvien – bet arī, nevis – bet,</i> <i>gan – gan, te – te, drīz – drīz, ne – ne, nedz – nedz</i>	ar vietniekvārdiem (dažādos locījumos) <i>kas, kurš, kura, kāds, kāda</i> ar apstākļa vārdiem <i>kad, kur, kā, kāpēc, cik</i> ar vārdu grupām <i>no kurienes, uz kuriem</i> u. c.
Teikuma daļas atdala ar komatu.	

5.4. Salīdziniet informāciju par saliktu sakārtotu un saliktu pakārtotu teikumu un seciniet, kas ir atšķirīgs un kopīgs! Veidojiet Venna diagrammu!

6. uzdevums.

6.1. Lasiet teikumus! Veidojiet tabulu pēc parauga un grupējiet teikumu daļas tabulā!

Virsteikums	Palīgteikums

Skriešana tikai tāpēc, ka noteikti jāskrien, nesniegs labus rezultātus.

Kad sportojam, svarīgi pievērst uzmanību savam pulsam. Lai tiktu dedzināti tauki, pulsam vajadzētu būt 50–70 % no maksimālā pulsa.

Būtu vēlams lietot pulsometru, lai noteiktu pulsu skriešanas laikā.

Pareizais skriešanas temps būs tas, kurā var brīvi sarunāties.

Ja ir vēlme samazināt svaru, ieteicamas ir garās distances. Slodzi nepieciešams mainīt, jo organisms ar laiku pie tās pierod.

(Pēc interneta materiāliem)

6.2. Seciniet, kāds var būt palīgteikuma novietojums!

6.3. Pabeidz teikumus, virsteikuma daļai pievienojot iederīgu palīgteikumu! Raksti izveidotos teikumus un lieto atbilstošas pieturzīmes!

Nr.	Virsteikumi	Palīgteikumi
1.	Daļa cilvēku domā...	A kuri sporto regulāri
2.	Ļaudīm ... retāk ir veselības problēmas.	B kurus izvēlamies ikdienā
3.	... var būt problēmas ar ķermeņa svaru.	C kā gribētu dzīvot.
4.	Pārtikas produkti ... var būt vairāk vai mazāk veselīgi.	D ka kustas pietiekami daudz.
5.	Mēs paši izvēlamies...	E Ja dzīvesveids ir mazkustīgs

6.4. Ar katru doto frāzi veido saliktu pakārtotu teikumu! Izvēlies atšķirīgus daļu saistītājpārus un palīgteikuma novietojumu!

skriet ir / nav jauki
sporta stundās mēs skrienam
ne visiem jauniešiem izdodas ievērot skriešanas tehniku
skriet arī ir jāmācās
no rīta parkā daudzi pēc skriešanas vingro
pēc sportošanas svarīgi ir atpūsties

6.5. Palūdz klasesbiedram pārbaudīt pieturzīmju lietojumu 6.4. uzdevumā izveidotajos teikumos!

7. uzdevums.

7.1. Raksti viedokli par tematu „Sports un klasesbiedri” vai „Sports un ģimene” (apjoms 100–120 vārdu)! Izmanto gan vienkāršus, gan saliktus sakārtotus un saliktus pakārtotus teikumus! Izvēlies trīs dažādas krāsas zīmuļus un iekrāso katru teikuma veidu savā krāsā!

7.2. Palūdz klasesbiedram pārbaudīt tavu darbu! Ja nepieciešams, lūdz izlabot kļūdas!

Izmanto!

Pārbaudi, lūdzu, ...
Vai tu, lūdzu, varētu...?
Es priecātos, ja tu...
Būtu jauki / brīnīšķīgi, ja
tu...
Es būtu pateicīgs, ja tu...

8. uzdevums.

- 8.1. Lasi vārdus un raksti minējumus, ko tie apzīmē!
Ar šiem vārdiem veido saliktus pakārtotus teikumus un izmanto saikļus *jo, tāpēc ka, tādēļ ka, lai, kaut gan, lai arī* utt.!

spektakravs

kalambols

buskaši

beisdžampings

keivdaivings

bendijs

kapueira

šahbokss

petanks

- 8.2. Lasi aprakstus! Kuriem 8.1. uzdevumā nosauktajiem sporta veidiem, tavuprāt, tie atbilst?

A

Šo sporta veidu spēlē līdzīgi kā volejbolu, taču bumbu nedrīkst aiztikt ar rokām. Lai dabūtu pāri tīklam, to drīkst atsist ar citām ķermeņa daļām (pēdām, ceļgaliem, krūtīm un galvu). Parasti vienā komandā uz laukuma vienlaikus spēlē divi līdz četri spēlētāji.

(Pēc interneta materiāliem)

B

Sportistiem starp kājām jātur slotaskāti. Spēlētāju uzdevums ir krāt punktus, metot dažādu veidu bumbas grozā un vienlaikus dzenoties pakaļ zelta zibsnim.

Zelta zibsnis ir cilvēks, kurš, tērpiet dzeltenās drēbēs, skraida pa laukumu. Pie viņa bikšu aizmugures ir piešūta zeķe, kurā ir tenisa bumbiņa. Spēlētājiem jācenšas to noraut, un tad zibsnis ir noķerts.

(Pēc interneta materiāliem)

C

Afganistānā tas ir nacionālais sporta veids. Tā vai citādi šo sporta veidu spēlē jau vairāk nekā 600 gadu. Spēlētājiem, kuri atrodas zirgu mugurās, jādabū beigta teļa (dažreiz arī kazas) ķermenis līdz iezīmētajam mērķim, kamēr citi dalībnieki cenšas to atņemt.

(Pēc interneta materiāliem)

D

Komandu sporta veids, kuru spēlē ar speciāli veidotām nūjām un bumbiņu. Spēlētāji slido pa ledu. Katrā komandā ir pa 10 spēlētājiem, kuri cenšas iesist bumbiņu pretinieka vārtos.

(Pēc interneta materiāliem)

8.3. Pārrunāji ar klasesbiedru!

Kurš sporta veids no iepriekš minētajiem jums šķiet interesants / dīvains / baiss? Kāpēc?

Kuru sporta veidu jūs vēlētos izmēģināt?

Kāpēc, jūsuprāt, cilvēki izdomā jaunus sporta veidus?

8.4. Nosaki teikumu veidu pēc uzbūves vienā no 8.2. uzdevuma sporta veidu aprakstiem!

9. uzdevums.

9.1. Atbildiet uz jautājumiem!

Kāpēc pasaulē nepārtraukti tiek radīts un izdomāts kaut kas jauns?

Kā, jūsuprāt, rodas jauni izgudrojumi, jauni produkti, tehnoloģijas utt.?

9.2. Iedomājieties, ka piedalāties konkursā „21. gadsimta jaunais sporta veids”! Izdomājiet vēl neeksistējošu sporta veidu! Uzrakstiet tā aprakstu, kurā ir informācija par:

- a) nepieciešamo inventāru;
- b) vietu, kur ar to varētu nodarboties;
- c) noteikumiem.

9.3. Pastāstiet klasesbiedriem par savu izdomāto sporta veidu!

9.4. Pārrunāji jautājumus! Pamatojiet viedokli!

Kurš no izdomātajiem sporta veidiem ir interesants? Kāpēc?

Kuru sporta veidu jūs ieteiktu / neieteiktu iekļaut olimpiskajās spēlēs? Kādēļ?

Kuram sporta veidam ir cerības / nav nekādu cerību kļūt populāram?

9.5. Novērtējiet 9.2. uzdevuma darba gaitu!

baiss – biedējošs; tāds, kas biedē

Izmanto!

Lai izdomātu jaunu, nebijušu sporta veidu, mēs...

Vislabāk mums veicās ar...

Mums radās grūtības..., taču...

Domstarpības radās par...

Jo vairāk / ilgāk mēs..., jo...

Mēs turpmāk ieteiktu..., lai...

domstarpības – nesaprašanās, uzskatu atšķirība

7.2.

Mēs lepojamies

10. uzdevums.

10.1. Atrodi un izraksti burtu jūklī 16 sporta veidu nosaukumus!

T	R	A	M	P	L	Ī	N	L	Ē	K	Š	A	N	A
B	C	D	E	P	A	U	K	O	Š	A	N	A	L	P
R	O	B	A	S	K	E	T	B	O	L	S	D	G	R
K	S	E	P	O	U	J	T	H	N	M	B	V	C	Z
A	P	Z	Š	A	H	S	A	E	R	T	G	V	B	N
E	E	C	U	I	O	D	A	M	B	R	E	T	E	M
S	I	V	P	E	R	G	H	J	K	O	I	Ā	J	P
R	N	D	F	U	T	B	O	L	S	P	T	L	H	U
T	T	F	A	E	R	E	T	U	I	R	E	L	D	I
F	B	D	B	U	R	Ā	Š	A	N	A	F	Ē	T	T
G	O	T	E	K	R	I	K	E	T	S	E	K	F	E
H	L	A	D	O	P	J	R	T	G	A	T	Š	T	R
J	S	S	F	B	M	N	U	I	H	B	K	A	O	Š
K	T	E	G	E	R	T	T	P	U	I	L	N	P	A
I	P	I	H	S	L	Ē	P	O	Š	A	N	A	L	U
O	L	L	J	K	L	S	D	L	A	S	I	U	K	Š
H	O	K	E	J	S	F	G	O	S	D	S	N	T	A
A	S	D	F	G	H	J	K	K	E	T	U	M	B	N
Z	A	D	A	I	Ļ	S	L	I	D	O	Š	A	N	A
M	O	T	O	S	P	O	R	T	S	V	B	N	M	Z

10.2. Raksti atbildes uz jautājumiem un pamato viedokli! Izmanto saliktus teikumus! Saliktos pakārtotos teikumus apvelc daļu saistītāvjārdus!

Kuri no 10.1. uzdevumā atrastajiem sporta veidiem jauniešu vidū ir populāri?

Kuri sporta veidi pusaudžu vidū nav iecienīti?

Ar kuru sporta veidu tu vēlētos nodarboties, ja būtu neierobežotas iespējas?

Kuru sporta veidu nekādā gadījumā tu nevēlētos izmēģināt? Kādēļ?

Kādas rakstura īpašības nepieciešamas, lai sportā gūtu panākumus?

11. uzdevums.

11.1. Atceries, kas ir divdabīs! Dotajos piemēros atrodi divdabjus! Nosaki, no kuriem darbības vārdiem tie veidoti!

lēkādams ap grozu
to ir izgudrojis viņš
spēlētāja nav driblējusi
veseļojies!
tā nav noķerama
šie drebošie grozi
var nodarboties

mēs metām tālāk
piespēlēta bumba
rotējošs aplis
ieraugot rezultātu, viņš priecājās
gaidīdams labāku laiku
mēs komandējam
vai tad tā ir meklējama

Izmanto!

Informāciju par
divdabjiem vari meklēt
74. lpp.

11.2. Lasi reportāžu no basketbola spēles laukuma un atrodi divdabjus ar -ošs, -oša! Nosaki, uz kādu jautājumu tie atbild! Secini, kādas gramatiskās kategorijas piemīt šiem divdabjiem!

Izmanto!

Gramatiskās kategorijas

169. lpp.

Šobrīd **notiekošajā** spēlē tiekas divas komandas. Skat, uz laukuma ir viens spēlētājs, kurš driblē, pārējie ir nogaidošā pozīcijā. Spēlētājam ar pirmo numuru nedaudz trīcošajās rokās jau otro reizi nokļūst atlecošā bumba. Komandas smaidošākais spēlētājs pārtver augstu lidojošo bumbu un raida to groza virzienā. Bumba grozā! Vēl drebošais grozs dabū otro metienu. Jāāā!

Lokāmo divdabi ar **-ošs, -oša** veido no tiešo darbības vārdu **tagadnes** 1. personas formas, pievienojot **-ošs, -oša**.

*runāt – es tagad runāj-**ošs** runāt – es tagad runāj-**oša***

Ja teikumā divdabīs atbild uz jautājumu **kāds? kāda?**, to loka tāpat kā īpašības vārdu.

*Tā ir aizraujo**ša** (kāda?) izstāde. Pagalmā ir ziedo**šs** (kāds?) koks.*

Ja teikumā divdabīs ietilpst izteicējā, tas mainās dzimtē un skaitlī.

*Izstāde ir aizraujo**ša**. Koks ir ziedo**šs**.*

179.–180. lpp.

11.3. Pārveido 11.2. uzdevuma tekstu tā, lai tajā nebūtu divdabju ar -ošs, -oša!

Piemērs.

Spēlē, kura notiek šodien, tiekas divas komandas.

11.4. Veido divdabjus ar -ošs, -oša!

Basketbolists,	kurš skrien, ir... basketbolists. kurš uzbrūk, ... basketbolists. kurš spēlē, ir... basketbolists.
Līdzjutēja,	kura gaida, ir... līdzjutēja. kura kliež, ir... līdzjutēja. kura dzied, ir... līdzjutēja.
Treneri, Meitenes,	kuri uzmundrina, ir... treneri. kuras lēkā, ir... meitenes. kuras atbalsta, ir... meitenes. kuras kaitina, ir... meitenes.

11.5. Nosaki divdabja dzimti, skaitli, locījumu! Iesaisti teikumos dotos vārdu savienojumus!

klusējošam tiesnesim	ripojošo bumbu
kliedzošā pūlī	noteicošais metiens
klātesošus skatītājus	spiedzošo karsējmeiteņu

12. uzdevums.

12.1. Atbildiet uz jautājumiem! Pamatojiet viedokli!

Kuri, jūsuprāt, Latvijā ir populārākie sporta veidi?
Kuri sporta veidi Latvijā nav guvuši popularitāti?
Ar kādiem panākumiem sportā varam lepoties?

12.2. Aplūkojiet fotogrāfijas! Kā jūs domājat, kas ir šie cilvēki? Kas viņus vieno?

Uljana Semjonova

Jānis Daliņš

Mairis Briedis

Māris Štrombergs

Aļona Ostapenko

12.3. Izvēlies vienu no 12.2. uzdevumā minētajām personām un, izmantojot interneta resursus, sameklē piecus interesantus faktus par šo personu!

12.4. Kura definīcija atbilst vārdam *apraksts*?

A Secīgs stāstījums par kādu notikumu vai notikumiem – to sākumu, risinājumu un nobeigumu.

B Secīgs priekšmeta vai parādības atsevišķu elementu un īpašību vai kāda procesa norises attēlojums.

C Teksts, ko kāds veido, kaut ko stāstot.

Veidojot **aprakstu**, ir svarīgi izvēlēties veidu, kādā tiks pasniegta informācija.

Ir divi veidi

no vispārīga uz atsevišķu detaļu aprakstu

no atsevišķu detaļu apraksta uz vispārīgu raksturojumu

Basketbols ir Latvijā populārs komandu sporta veids, kurā divas komandas spēlē viena pret otru. Basketbols nav iedomājams bez bumbas un groza, kurā jāiemet, lai gūtu punktus.

Tētis ģimenē ir visvecākais, tāpēc fotogrāfijā viņš sēž galda galā. Blakus tētim sēž mamma, viņas frizūra vienmēr ir skaista un rūpīgi veidota. Brālis šoreiz nav redzams, viņš bija treniņā, kad tā tika fotografēta. Es esmu tā smaidīgā, kas redzama pa labi. Mana ģimene ir draudzīga un jautra. Mums nekad nav garlaicīgi.

12.4. Raksti aprakstu (100–120 vārdu) par 12.3. uzdevumā izvēlēto sportistu! Izmanto 12.3. uzdevumā atrastos faktus!

12.5. Aprakstā atrodi divus vienkāršus un divus saliktus teikumus! Saliktos teikumus apvelc daļu saistītātvārdus!

13. uzdevums.

13.1. Lasiet tekstu! Kādu virsrakstu jūs izvēlētos šim rakstam un kāpēc, ja būtu žurnālists:

- a) sporta laikrakstā;
- b) sieviešu žurnālā;
- c) ziņu portālā!

13.2. Seciniet, kādam jābūt teksta virsrakstam, lai tas ieinteresētu lasītāju!

Kristapu uz pirmo basketbola treniņu mamma aizveda sešu gadu vecumā. Pirmais [Kristapa] treneris bija Edvīns Sprūde, kurš jaunus **censoņus auklēja** Liepājas 1. ģimnāzijas mazajā sporta zālē. Kristaps ar smaidu atceras, ka viņu kaitinājusi trenera skaļā blāusana, kas novedusi pat līdz asarām.

To, ka no Kristapa varētu iznākt labs basketbolists, ieraudzīja aģents, kurš nolēma izmantot savus kontaktus Spānijā. Laikā, kad Porziņģim bija četrpadsmit gadu, tika saņemts pirmais nopietnais piedāvājums – parādīt savas prasmes Itālijā. Tiesa, nedēļu pirms paredzētās vizītes Kristaps salauza rokas pirkstu. Brauciens **izpalika**, par ko, protams, puikam bija liels pārdzīvojums. Taču ilgi nebija jāgaida līdz jaunam piedāvājumam, kas bija atceļojis no tālākiem dienvidiem – Spānijas pilsētas Seviļas. Kluba pārstāvji ieraudzīja tobrīd 2,03 metrus garā jaunieša **potenciālu** un nevēlējās šo **lietaskoku** nevienam vairs atdot.

Spānijas ABC līgā Seviļas sastāvā Kristaps 17 gadu vecumā **debitēja** 2012. gadā, bet nopietni sāka spēlēt 2013./2014. gada sezonā. Pirms pirmās nopietnās sezonas Spānijas ABC līgā, kas joprojām tiek uzskatīts par Eiropas spēcīgāko čempionātu, Kristaps pārstāvēja Latvijas izlasi Eiropas čempionātā. Daudzi joprojām uzskata, ka tieši Eiropas U18 čempionāts liepājnieku pacēla jaunus augstumus.

Ar katru spēli jaunajā ABC līgas sezonā Kristaps jutās arvien drošāks un piemērotāks pieaugušo basketbolā.

Redzot laukumā sava dēla izpausmes, mamma par viņa sniegumu reiz teica: „To, ko viņš izpilda laukumā, iemācīties nav iespējams. Tā ir cita **maņa**. Tas nav iemācīts, tas vai nu ir, vai nav.”

(Reinis Ošenieks)

13.3. Noskaidro 13.2. uzdevuma tekstā izcelto vārdu nozīmi!

13.4. Atrodi trīs faktus 13.2. uzdevuma tekstā!
Izmantojot jebkuru informācijas avotu, atrodi vēl
trīs interesantus faktus par Kristapu Porziņģi!

13.5. Pastāsti atrasto informāciju klasesbiedriem!

13.6. Kuros avotos tu meklēji informāciju? Vai,
tavuprāt, šie avoti ir uzticami? Pamato viedokli!

14. uzdevums.

14.1. Izvēlieties vienu Latvijas sportistu, kurš ir guvis
panākumus Latvijā un pasaulē! Veiciet pētījumu
un sagatavojiet vizuālu materiālu, kā arī plānojat
mutisku uzstāšanos jeb prezentāciju!

Sagatavojiet informāciju par šādām tēmām:

- a) bērnība;
- b) sporta gaitu sākšana;
- c) panākumi sportā;
- d) cilvēki, kuri viņu ietekmējuši;
- e) interesanti fakti;
- f) ...

14.2. Plānojat savu darbu!

Mēs veiksīm pētījumu par...

Materiālus meklēsim: a) ...
 b) ...
 c) ...

Darbu noformēsim kā plakātu
 prezentāciju
 ...

Darba veikšanai paredzētais laiks:

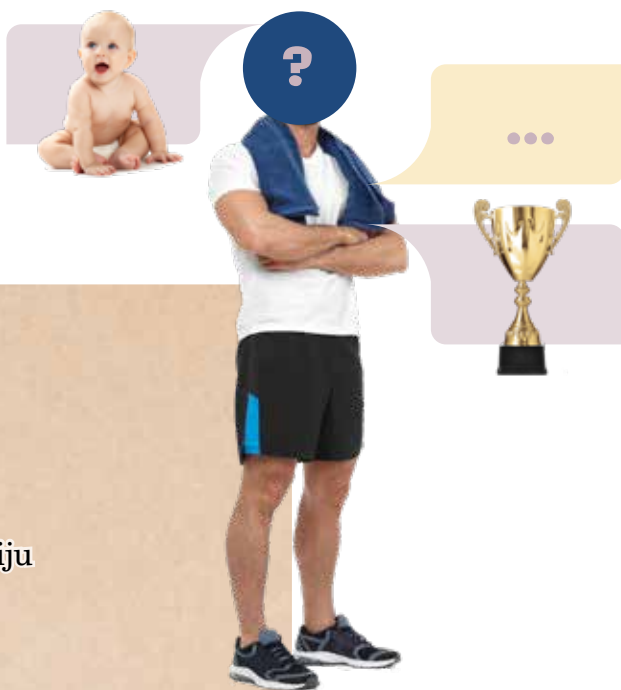
- plānošana...;
- materiālu vākšana, atlasīšana un apkopošana...;
- teksta pārbaude...;
- noformēšana...;
- stāstījuma sagatavošana...;
- stāstījuma izmēģināšana... .

Izmanto!

Uzzini, kā izvērtēt
informācijas ticamību!

www.skolanakotnei.lv

Atceries!

Pētījumā jānorāda
izmantoto avotu
saraksts!

14.3. Raksti pašvērtējumu!

Ar ko vari lepoties šajā darbā? Kas tev izdevās vislabāk?
Ar kādām problēmām saskāries darba gaitā? Kā tās risināji?

Kas tev sagādāja visvairāk prieka?

Kas radīja uztraukumu? Kādēļ?

Ko tu vari ieteikt klasesbiedriem šāda darba veikšanai?

15. uzdevums.

Ko es zinu, ko es protu

Papildini teikumus vai pildi uzdevumus!

Jautājums / uzdevums	Atbilde
Kādās grupās pēc nozīmes iedala apstākļa vārdus? Mini piemērus!	Apstākļa vārdus pēc nozīmes iedala...
Kuras vārdšķiras vārdus teikumā paskaidro apstākļa vārdi?	Apstākļa vārdi teikumā paskaidro...
Kā iedala saliktus teikumus?	Saliktus teikumus iedala...
Uzraksti trīs saliktus pakārtotus teikumus par sportu un veselīgu dzīvesveidu! Izmanto dažādus daļu saistītāJVārdus un atšķirīgu palīgteikumu novietojumu!	
Kas ir kopīgs un atšķirīgs saliktam pakārtotam un saliktam sakārtotam teikumam?	Kopīgs... Atšķirīgs...
Kāda nozīme ir teksta virsrakstam? Kā tas ietekmē lasītāju?	Teksta virsraksts ir / nav nozīmīgs, jo... Tas ietekmē / neietekmē lasītāju...
Vai vienmēr visa atrodamā informācija ir patiesa? Kādus paņēmienus izmantot, lai novērtētu informācijas ticamību?	Informācija, kuru meklējam un atrodam, ir... Lai pārbaudītu informācijas ticamību, ...
Kam jāpievērš uzmanība, veidojot un plānojot prezentāciju un uzstāšanos par kādu tēmu? Kā šīs prasmes var noderēt arī citos mācību priekšmetos un dzīvē?	Kad veido prezentāciju, jāpievērš uzmanība... Tas ir noderīgi, jo...
Kā veido divdabi ar -ošs, -oša?	Divdabi ar -ošs, -oša veido...
Veido divdabjus ar -ošs, -oša!	Jebkurš sporta veids ir... (attīstīt). Klasesbiedrs izteica... (vērtēt) viedokli.
Veido divdabjus ar -ošs, -oša un iesaisti tos teikumus norādītajā formā! Elpot – vīr. dz., dsk., akuz., noteiktā galotne Slavēt – siev. dz., vsk., lok., nenoteiktā galotne Nirt – vīr. dz., vsk., ģen., nenoteiktā galotne	

8.nodaļa

Mana zeme Latvija

Tu šajā nodaļā

- ▶ sarunāsies par Latvijas ievērojamākajām vietām un objektiem;
- ▶ izteiksi viedokli par vietvārdu rašanos un muzeju nozīmi, rakstīsi pilsētas / apdzīvotas vietas nosaukuma rašanās teiku;
- ▶ prezentēsi pilsētu / apdzīvotu vietu;
- ▶ veidosi ceļvedi ekskursijai pa Latviju pēc noteikta plāna;
- ▶ secināsi, kādus paņēmienus var izmantot vārdu krājuma paplašināšanai;
- ▶ grupēsi īpašības vārdus pēc to sastāva, noteiksi īpašības vārdu piedēkļus;
- ▶ analizēsi darbības vārda atstāstījuma izteiksmes lietojumu tekstā; lietoši atstāstījuma izteiksmes vienkāršos un saliktos laikus;
- ▶ noteiksi vārda tiešo un pārnesto nozīmi.

#atstāstījuma izteiksme
#vietvārdi (toponīmi)
#īpašības vārdu darināšana
#vārda tiešā nozīme
#vārda pārnestā nozīme
#teika
#vārdu krājuma
paplašināšana
#ceļvedis

8.1.

Atklāj Latviju!

1. uzdevums.

1.1. Izdomā vārdus, kas saistīti ar Latviju!

Vīriešu dzimtes lietvārds
Sieviešu dzimtes lietvārds

Īpašvārds

Īpašības vārds vispārākajā pakāpē

Mēra apstākļa vārds

Veida apstākļa vārds

Divdabis ar *-oša*

Divdabis ar *-āma*

Divdabis ar *-ama*

Divdabis ar *-ies* vai *-usies*

Divdabis ar *-is* vai *-usi*

1.2. Uzraksti piecus vienkāršus teikumus par Latviju, izmanto 1.1. uzdevumā uzrakstītos vārdus! Iesaisti teikumos arī vienlīdzīgus teikuma locekļus, iespraudumus un uzrunu!

1.3. Paplašiniet 1.2. uzdevumā uzrakstītos teikumus, lai veidotos salikti teikumi! Veidojiet no šiem teikumiem loģisku tekstu! Ja nepieciešams, papildiniet to ar jauniem teikumiem!

- 1.4. Samainieties ar uzrakstītajiem tekstiem! Pārbaudiet teksta loģiskumu un to, vai visi teikumi pēc to uzbūves ir salikti un lietotas atbilstošas pieturzīmes! Ja nepieciešams, labojiet pareizrakstības un pieturzīmju kļūdas!**

Izmanto!

Ortogrāfijas pārbaudei un labošanai vari izmantot recepti 10. lpp.

2. uzdevums.

- 2.1. Atcerieties, ko zināt par vārda sastāvu un vārddarināšanu!**

neiemājot

mājas

mājīgs

mājīgums

mājmācība

mājinieks

Nosauciet vārda sastāvdaļas!

Kā sauc vārdus, kuriem ir tikai sakne vai sakne un galotne?

Kā sauc vārdus, kuriem ir sakne un piedēklis vai piedēklis?

Vai vārdiem var būt vairāki piedēkļi un piedēkļi?

Kā sauc vārdus, kuriem ir divas vai vairāk saknes?

- 2.2. Darini jaunus vārdus, izmantojot dažādas vārda sastāvdaļas!**

SLĒPT

3. uzdevums.

- 3.1. Lasiet tekstu un novērtējiet, vai apgalvojums ir patiess vai aplams!**

Apslēptās mantas meklēšana pēc GPS koordinātām ir aizraujošs orientēšanās sacensību veids. Ceļot var dažādi, bet geokešings jeb slēpņošana piedāvā ceļojumu kā spēli, kurā interesantu un ievērojamu vietu tuvumā meklēt slēpni ar „dārgumu lādīti” – sīciņu piezīmju grāmatiņu,niecīga izmēra zīmuli un kādu nelielu, bet jauku lietiņu, ar ko samainīties.

izpostišana – izpostīt –
pilnīgi iznīcināt,
pārvērst drupās, padarīt
nelietojamu

brikšņi – vieta, kur ir
saauguši krūmi, sīki koki,
sakrituši zari, nelieli
koku stumbri

nātre –

rēbuss – mīkla, kurā
uzdevums ir izteikts ar
attēlu un (parasti) burtu
kombināciju

neatgriezenisks – tāds,
ko vairs nav iespējams
izlabot, arī novērst

Spēle radusies 2000. gadā ASV, kad Deivs Almers mežā noslēpis pirmo kastīti, internetā publicēdams tās koordinātas, aprakstu un piedāvājumu to meklēt citiem. Pēc pāris dienām radušies vēl vairāki slēpņi un arī kopēja spēles lapa tīmeklī.

No orientēšanās un piedzīvojumu sacensībām slēpņošana atšķiras ar brīvi plānojamu laiku un maršrutu. Turklāt vienlaikus ir iespēja uzzināt daudz ko jaunu un brīnumainu par valsti, tās vēsturi, dabu, arhitektūru un apskatīt lieliskas ainavas, jo spēle pazīstama visā pasaulē.

Piereģistrējoties tīmekļa vietnē www.geocaching.com, var veidot arī savus slēpņus. Lai slēpni pasargātu no izpostišanas, kārtīgi jāpārdomā slēpšanas metode vai jāatrod slepena vieta tālāk no civilizācijas. Taču arī ļoti publiskā vietā mazo kastīti var gudri noslēpt, un tas atradējos radīs lielāku prieku nekā atradums biezās brikšņos vai nātrēs.

Lai būtu interesantāk, slēpējam vēlams izraudzīties kādu nozīmīgu vietu, izdomāt saistošu stāstu vai rēbusu, norādīt precīzas koordinātas un tad to visu ievadīt tīmekļa vietnē. Lai nerādītu sev un citiem problēmas, nevajadzētu slēpņus izvietot privātīpašumos un ūdens tuvumā. Tāpat nebūtu labi ierakt kastīti zemē vai paslēpt zem sūnām, jo īpaši aizsargājamajās dabas teritorijās, alās, vietās, kur aug reti augi, kur vieglprātīgi meklētāji varētu nodarīt dabai neatgriezenisku kaitējumu.

(Pēc interneta materiāliem)

Nr.	Apgalvojums	Patiess	Aplams
1.	Geokešings jeb slēpņošana ir aizraujošs sacensību veids, kas līdzinās spēlei.		
2.	Slēpņošanas laikā ir jāatrod slēpnis un jāpaņem „dārgumu lādītē” ieliktais priekšmets.		
3.	Pirmais slēpnis tika izveidots ASV uzreiz pēc spēles tīmekļa lapas publicēšanas.		
4.	Slēpņošanas laikā nav jāievēro noteikti termiņi, nav jāsaņem uz ātrumu.		
5.	Slēpņi ir izvietoti visās pasaules malās, un tas rada iespēju iepazīt dažādu valstu dabu, arhitektūru.		
6.	Lai atradējam būtu lielāks prieks, slēpni ieteicams novietot viegli atrodamā vietā.		
7.	Novietojot savu slēpni, jāievēro valstī noteiktie likumi par privātīpašumu un aizsargājamām teritorijām.		

3.2. Veido tabulu pēc parauga! Pārskatī 3.1. uzdevuma tekstu, atrodi īpašības vārdus, nosaki to sastāvu un grupē tos tabulā!

Pirmatnīgi	Atvasināti	Salikteņi

3.3. Raksti secinājumus!

Īpašības vārdus darina no dažādu vārdšķiru vārdiem: ..., ..., ..., skaitļa vārdiem.

Īpašības vārdus darina ar šādiem piedēkļiem: ..., ..., ..., ..., ..., -gan- (zaļgans), -išķ- (lietišķs), -an- (lokans).

4. uzdevums.

4.1. Raksti sinonīmus vārdam *noslēpumains*!
Ja nepieciešams, izmanto sinonīmu vārdnīcu!
Nosaki visu atrasto sinonīmu vārdšķiru!

4.2. Pārrunājiet!

Kuras vietas, jūsuprāt, Latvijā ir noslēpumainas, mistiskas?

Vai esat bijuši kādās noslēpumainās vietās? Pastāstiet par tām!

4.3. Lasi tekstu un atrodi, kā tekstā

- nosaukts vārds, vārdu savienojums, ko izmanto, lai noslēptu īsto nosaukumu;
- nosaukta pazemē izveidota būve, ko var izmantot dzīvošanai;
- nosaukts kaut kas tāds, kas saskan ar oriģinālu; neapšaubāms, ticams;
- nosaukts telegrāfa aparāts, kam ir rakstāmmašīnai līdzīga tastatūra un kas saņemto informāciju raksta uz papīra lentes;
- nosaukta vieta, kur ēdot, dzerot apmierināt izsalkumu, slāpes.

Padomju laika slepenais objekts ar segvārdu „Pansionāts” atrodas deviņus metrus zem zemes, un tam ir vairāk nekā 2000 kvadrātmetru liela platība. Bunkuru iespējams

izsalkums – sajūta, ka gribas ēst

slāpes – sajūta, ka gribas dzert

apmeklēt kopš 2003. gada, kad tam noņēma slepenības zīmogu.

Tas ir autentisks un labi saglabājis vēsturiskos elementus. Bunkurs ir aprīkots ar sakaru ierīcēm: teletaipiem, radiocentru, telefoniem. Darba kārtībā ir arī kondicionieri, dīzeļģeneratori, ūdens piegādes sistēmas un kanalizācija. Gandrīz visas ierīces darbojas vēl mūsdienās.

Bunkurā atrodamas arī vairākas kartes, kuras ir aizliegts fotografēt, jo bunkurs joprojām skaitās daļēji stratēģisks objekts.

Pazemes bunkurā tūristiem par prieku darbojas ēdnīca, kurā iespējams iestiprināties ar tradicionāliem padomju laika ēdieniem, piemēram, pelmeņiem, makaroniem ar gaļu, pelmeņiem un ķilavmaizēm.

(Pēc interneta materiāliem)

5. uzdevums.

5.1. Skaidrojiet izteicienu *skeptiski noskaņots prāts*!

5.2. Atcerieties kādu gadījumu, kad jums ir bijis skeptiski noskaņots prāts! Izstāstiet to citiem!

5.3. Lasi tekstu un izsaki viedokli, vai vēlētos šo objektu apmeklēt! Ja esi jau tur bijis, vai ieteiktu tur doties arī citiem?

Pokaifu mežs ir neparasts tūrisma objekts savu brīnumaino nostāstu dēļ. Tas atrodas 13 kilometru attālumā no Dobeles. Izvietojies uz stāviem pauguriem un dziļām ielejām, tas veido neparasti gleznainu ainavu. Te kaudzēs atrodas slavenie akmeņu krāvumi. Tik dažādu izmēru un formu akmeņu atrašanās vienuviet rada patiesi neparastu iespaidu. Tas daudziem cilvēkiem liek sajust savdabīgus enerģijas strāvojumus: vieni redz vīzijas, bet citi uztver informācijas plūsmu. Gidi un apmeklētāji stāsta arī par novērotām neparastām dabas parādībām.

Ja tomēr netici pārdabiskiem brīnumiem, tad apkārtnes miers un iespēja izbaudīt interesantu pastaigu svaigā gaisā iepriecinās jebkuru skeptiski noskaņotu prātu. Galvenais – neaizmirsti ērtus apavus, jo takas ved pa paugurainu apvidu.

(Pēc interneta materiāliem)

5.4. Atrodi vārdnīcā frazeoloģismus ar vārdu *prāts*! Izvēlies piecus frazeoloģismus un iesaisti tos teikumos par ceļošanu pa Latviju!

5.5. Nosaki vārda sastāvu! Raksti citus radniecīgus vārdus!

attālums
gleznains

nostāsts
parādība

pārdabisks
piekritējs

6. uzdevums.

6.1. Lasi tekstu un atrodi tajā lietotos ūdenstilpju apzīmējumus! Veido domu karti un papildini to ar citiem ūdenstilpju veidiem!

ŪDENSTILPES

Vējiņu pazemes ezeri ir vienīgie zināmie pazemes ezeri ne tikai Latvijā, bet arī Baltijā. Vējiņu alas ir veidojušās *dabīgā ceļā un oficiāli atklātas tikai pirms 30 gadiem. Unikāla ir viena no divām Vējiņu smilšakmens alām, kas aizved uz pazemes ezeriem, kur uzkrājas ūdens no avotiem un izveidojies pazemes ezers. Tā kā tā ir dabīga ūdens krātuve, tas ir ezers, nevis dīķis.

Vējiņu alas griestu augstums ir līdz 3 m, bet pati ala ir apmēram 48 m *dziļa. Tā *beidzas ar kritenes iebrukšanu, kas nosprosto arī pazemes strautu, tāpēc 3,5 m augstāk un 25 m *tālāk izveidojies pazemes ezers. Domājams, ka pazemes ezeru sistēma ir vismaz 3 ha plata.

Kāpjot *lejā, cilvēkam šķiet, ka viņš lien *mazajā, melnajā, *šaurajā bezizejā kā Vinnijs Pūks, un *tur, Dievs pasarg', paliks. Tur ir vēsi. Kādam ir **maķenīt** bail, bet ne jau no tā, ka kaut kas var notikt, bet no tā, ka viņš nezina, kas tur ir, jo uz priekšu neredz, redzēt var tikai sev zem kājām.

Lai apskatītu ezerus, puspietupienā pazemes virzienā ir jāpārvietojas pa alas eju un ir nepieciešami gumijas zābaki un lukturītis. Pazemes objektus var apmeklēt tikai pavadotā klātbūtnē.

kritene – zemes

iegruvums, kas

izveidojies, pazemes

ūdeņiem izskalojot iežu

slāni

(Pēc interneta materiāliem)

Atceries!

Antonīmi

rīts – vakars

ātri – lēni

smieties – raudāt

6.2. Ar zvaigznīti (*) atzīmētajiem vārdiem

6.1. uzdevumā uzraksti antonīmus!

6.3. Atrodi 6.1. uzdevuma tekstā izceltā vārda *maķenīt* skaidrojumu! Sinonīmu vārdnīcā šim vārdam atrodi vēl piecus sinonīmus!

7. uzdevums.

7.1. Pārrunājiet!

Kā, jūsuprāt, vislabāk / visātrāk var iemācīties valodu?
Kas ir svarīgi, lai domas varētu izteikt brīvi?
Kā jūs mācāties jaunus vārdus? Kādus paņēmienus zināt? Kādus paņēmienus esat izmantojuši?

7.2. Pārskatiet 4.–6. uzdevumu un seciniet, kādi paņēmieni tiek piedāvāti vārdu krājuma paplašināšanai!

Kādas idejas vēl varat piedāvāt vārdu krājuma bagātināšanai?

7.3. Veidojiet atgādni / plakātu / infografiku, kā bagātināt vārdu krājumu!

8. uzdevums.

8.1. Pastāstiet kādu notikumu, kuru jūs esat dzirdējuši no cita cilvēka, bet paši tajā neesat piedalījušies! Pievērsiet uzmanību:

- kādus teikumus pēc uzbūves izmantojāt;
- kuras darbības vārdu formas izmantojāt stāstījumā.

Klau! Dainis stāstīja...

8.2. Lasi dialogus un pievērs uzmanību izceltajiem darbības vārdiem! Vai šajos teikumos sniegtā informācija, tavuprāt, ir ticama?

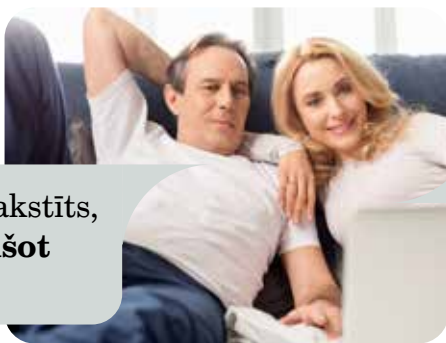
Vai tu zini, kā radies Ikšķiles pilsētas nosaukums?

Precīzi nezinu, bet vēstures skolotājs stāstīja, ka tā **esot** viena no vissenāk pieminētajām vietām Latvijā. Paši lībieši **esot dēvējuši** ciemu par *Ūxküll* (Daugavas lībiešu valodā apzīmējums *ūx külla* nozīmē ‘viens ciems’ vai ‘pirmā apmetne’). Vācu krustneši **esot uzcēluši** baznīcu – pirmo mūra celtni Baltijā. Vēl šodien Daugavā uz Svētā Meinarda salas **atrodoties** Ikšķiles baznīcas drupas.

Klau, ziņās bija rakstīts, ka mūsu pilsētā **būšot** jauns skeitparks.

Vai tu tiešām tam tici? To solīja arī pirms 10 gadiem, bet nekas nav uzbūvēts joprojām.

Kad Pēteris sāks rakstīt pētniecisko darbu vēsturē?

Viņš teica, ka **rakstīšot** tikai tad, kad **būšot** **izpētījis** pilsētas vēsturi.

Darbības vārds **atstāstījuma izteiksmē** izsaka darbību, par kuras patiesumu runātājs neatbild.

Stadionā **atrodoties** tikai vienas klases skolēni. Kontroldarbs fizikā **būšot** pēc nedēļas.

Atstāstījuma izteiksmi lieto, kad runātājs atstāsta no citiem dzirdēto.

Patriks teica, ka slēpņot **esot** interesanti.

Darbības vārdu atstāstījuma izteiksmē veido ar **-ot, -oties** no

tagadnes 1. personas formas

nākotnes 1. personas formas

es skrienu + **-ot** = skrien**ot**

es mācos + **-oties** = māc**oties**

es skriešu + **-ot** = skrieš**ot**

es mācīšos + **-oties** = mācīš**oties**

Atstāstījuma izteiksmei ir četri laiki

Vienkāršā tagadne

Vienkāršā nākotne

Saliktā tagadne

Saliktā nākotne

Tas **esot** vienkārši.

Koncerts **notikšot** krastmalā.

18. gadsimtā pilsētā **esot** **bijusi** viena no lielākajām valstī.

Viņa sāks darbu, kad **būšot atpūtusies**.

188.–189. lpp.

8.3. Pārveido dotos teikumus atstāstījuma izteiksmes vienkāršajā tagadnē un nākotnē! Pievērs uzmanību darbības vārdu laikiem!

Vienkāršā tagadne vai nākotne

Vienkāršā nākotne

Pilsētas nomalē atjauno veco ēku.

Drīz atklās jauno pastaigu taku.

Ēku pārbūvē un tās apkārtni labiekārto.

Parka teritorijā iestādīs trīs jaunus kokus.

Visi ļaudis atrodas tirgus laukumā.

Tirgū pārdod arī ekoloģiski audzētu pārtiku.

Vakarā parkā uzstāsies pavisam jauna mūzikas grupa.

Tirgotāji ir no vietējiem ciemiem.

Jaunieši klausīsies koncertu arī tiešsaistē.

Ciema teritorijā dzīvo daudz lauksaimnieku.

Pagalmu uzkops uzreiz pēc pasākuma.

8.4. Iedomājieties, ka esat žurnālisti, kuri cenšas piesaistīt lasītāju uzmanību ar avīzes rakstu, kurā izmanto nepārbaudītu informāciju! Uzrakstiet to (80–100 vārdu)!

Šogad notikšot...

Drīz vien pilsētā būšot...

Šonedēļ esot...

Skolā esot...

9. uzdevums.

9.1. Atceries, kas ir teika! Uzraksti savu definīciju vai atrodi to!

9.2. Lasi teikas par pilsētām! Darbības vārdus pārveido īstenības izteiksmē!

A

Rīga nekad nedrīkst būt pilnīgi gatava, tad viņa noslīktu Daugavā.

Ik pēc katriem simt gadiem no Daugavas izlienot kāds gars un jautājot pirmajam cilvēkam, ko satiekot, vai Rīga gatava. Ja nu atbildētu, ka Rīga esot gatava, tad viņam pašam otru nakti jāmirst, bet Rīga trešā nakti nogrimstot ūdenī. Bet, tā kā visi Rīgā dzīvojošie zinot šo teiku, tad tie vienmēr garam atbildot, ka Rīga neesot gatava. Tāpēc Rīga pastāv vēl šodien.

Latviešu tautas teika

9.3. Kāpēc, tavuprāt, teikās tiek lietoti darbības vārdi atstāstījuma izteiksmē?

10. uzdevums.

10.1. Lasi vārdus un vārdu savienojumus un noskaidro to nozīmi!

māja, mājas, ēka, celtnē, augstceltnē, savrupmāja, privātmāja, vasarnīca, dārza mājiņa, mazmājiņa, debesskrāpis, daudzstāvu ēka, šķūnis, rija, klēts, saimniecības ēka, malkas šķūnis, pagrabs, kūts, stallis, garāža, noliktava, suņubūda, darbnīca, villa

drupas – atliekas pēc celtnes sagraušanas vai sagrūšanas
dobums – dabisks vai mākslīgs sekls padziļinājums kādā virsmā

B

Zem Raunas pils drupām esot kāds liels, liels pagrabs, kurā atrodies liela kaste. Uz kastes esot kāds dobums, kurā sēžot liels, melns runcis ar ugunīgām acīm. Kāds cilvēks reiz esot iegājis tai pagrabā. Viņš esot redzējis uz lielās kastes melno runci. Tas ātri esot nolēcis no kastes, paņēmis no dobuma atslēgu un atslēdzis kasti. Kaste esot bijusi pilna ar zelta naudu. Tas cilvēks, kas par visu laiku visu esot redzējis, gājis klāt un gribējis pagrābt kādu sauju naudas, bet melnais runcis to esot pamanījis, sācis spļaudīt uguni. Cilvēks esot pārbijies un aizgājis. Stāsta, ka tur neviens cilvēks nevarot ieiet, runča nepamanīts. Runcis uzreiz pamanot un tūlīt spļaujot uguni.

Latviešu tautas teika

Vietvārdi jeb toponīmi –
īpašvārdi, ar ko apzīmē
ģeogrāfiskus objektus.
Tie ir pilsētu, ciemu,
kalnu, pauguru, purvu,
upju, mežu, kapsētu,
māju, salu un citu vietu
nosaukumi.

10.2. Lasi teksta fragmentu! Kas, tavuprāt, ir Upītes?

UPĪTES IR BRĪNUMS! Upītēs ir lieli koki. Ozoli, liepas un kļavas, un kastaņi. Un oši, un visi koki ir milzīgi, milzīgi lieli. Laura var saprast, kā no zemes var izaugt zāle un puķes, bet kā var izaugt milzīgi koki? Kur rodas tas milzīgais koka lielums? No kā? No nekā? Kā zeme spēj iedot kokam tik neticamu vielas daudzumu, to nevar saprast, to var vienīgi apbrīnot. Apķert raupjos stumbrus, skatīties augšā uz resnajiem zariem. Skatiens kāpj pa zariem kā trepēm. Laura atgāž galvu, bet galotnes vēl tālu augšā, debesu zilumā, un galva apreibst.

(Māra Zālīte)

10.3. Lasi māju vārdus un skaidro, kā, tavuprāt, varētu būt radušies šie nosaukumi!

Ceriņi, Avoti, Upītes, Sēli, Vējiņi, Kļavas, Kalēji, Birzgaļi, Grantskalni, Kadiķi, Vasariņas, Ozoli, Baloži

10.4. Izvēlies divus mājvārdus (vienu vīriešu dzimtes un vienu sieviešu dzimtes vārdu) no 10.3. uzdevuma un iesaisti tos teikumos visās locījumu formās!

11. uzdevums.

11.1. Iedomājieties, ka esat viduslaiku vai Livonijas pilsētas / apdzīvotas vietas dibinātāji! Izdomājiet pilsētas / apdzīvotas vietas nosaukumu un arī tā rašanās stāstu jeb teiku! Teikā izmantojiet darbības vārdus atstāstījuma izteiksmē!

11.2. Zīmējiet pilsētas / apdzīvotas vietas plānu vai veidojiet maketu! Izdomājiet mājām vārdus!

11.3. Veidojiet pilsētas / apdzīvotas vietas prezentāciju pēc plāna:

- a) atrašanās vieta, tās izvēle;
- b) nosaukums un teika par tā rašanos;
- c) pilsētas izkārtojums;
- d) pilsētas iedzīvotāji, to nodarbošanās;
- e) cita interesanta informācija.

8.2.

Mums ir pa ceļam

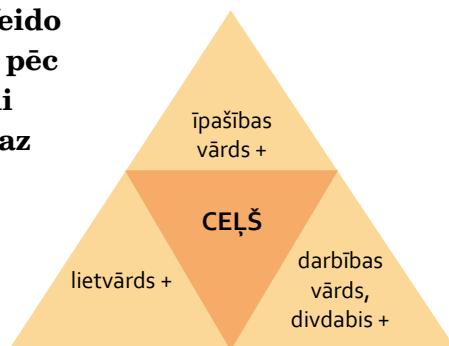
12. uzdevums.

- 12.1.** Padomā, ar ko tev asociējas vārds *ceļš*!
Veido domu karti!

- 12.2.** Pastāstiet savas asociācijas un, klausoties citu stāstījumu, individuāli papildiniet domu kartes!

- 12.3.** Kāds var būt ceļš? Veido vārdu savienojumus pēc parauga un papildini katru grupu ar vismaz trīs piemēriem!

Piemērs.

gluds ceļš dzīves ceļš neizbraucams ceļš

- 12.4.** Sagrupē 12.3. uzdevumā izveidotos vārdu savienojumus!

Tiešā nozīme	Pārnestā nozīme
<i>Gluds ceļš</i>	<i>Dzīves ceļš</i>

13. uzdevums.

- 13.1.** Noskaidrojiet frazeoloģismu nozīmi!

- Visi ceļi vaļā
- Taisnā ceļā
- Pa ceļam
- Ceļi krustojas
- Stāvēt ceļā
- Iet savu ceļu
- Griezt ceļu
- Ceļš zem kājām
- Tikt uz pareizā ceļa

Atceries!

Vārda tiešā nozīme

Meitene nesa *smagu somu*.

Vārda pārnestā nozīme

Zēnu mocīja *smagas domas*.

neraža – šeit: nelaime
plāns vējā – plāns nav
izdevies

13.2. Lasi situācijas un atrodi katrai situācijai atbilstošu 13.1. uzdevuma frazeologismu!

A Annika vēlas šajā nedēļas nogalē doties pārgājienā gar jūru kopā ar draugiem, bet vecāki neļauj un saka, ka šajā laikā visa ģimene kopā dosies uz laukiem pie vecmāmiņas, lai palīdzētu dārza darbos. Ir nu gan neraža! Visi plāni vējā!

C Vecākais brālis ir pabeidzis augstskolu, un tagad viņš var izvēlēties, ar ko nodarboties. Tā kā mācībās viņš bija ļoti apzinīgs, viņam piedāvāts darbs trīs dažādos uzņēmumos. Vēl viens piedāvājums ir doties uz ārzemēm un turpināt mācības bez maksas.

E Kad apceļoju Latgali, Latvijas dziļākā ezera krastā satiku savu klases audzinātāju un divus klasesbiedrus. Tik negaidīta tikšanās!

G Uz šaura ceļa pretī brauca traktors ar lielu vezumu. Lai varētu tikt garām, tētis apstājās malā un palaida to.

B Kad Katrīna gāja uz pulciņu, viņai garām brauca kaimiņiene ar automašīnu. Kaimiņiene apstājās un piedāvāja aizvest Katrīnu, jo viņas ceļamērķis atrodas blakus Katrīnas nodarbību norises vietai.

D Nedēļas ceļojums pa Eiropu tika plānots teju trīs mēnešus, nu vairs tikai pāris dienas palikušas, līdz dosimies ceļā. Somas ir sakārtotas, to saturs pārbaudīts, biļetes iegādātas. Tik ilgi gaidījām, nu tikai jādodas ceļā!

F Klasē visi skolēni izvēlējās pildīt uzdevuma vienkāršāko variantu, bet Patrīcija izvēlējās sarežģītāko. Neviena cits to nepildīja, jo nobijās, ka tas būs par grūtu.

H Kalvis sāka rakstīt pētniecisko darbu par Latvijas aizsargājamajiem putniem. Viņam neveicās, jo nevarēja saprast, ar ko sākt – ar plāna izveidi, ievada rakstīšanu vai literatūras meklēšanu. Kad Kalvis apmeklēja konsultāciju, skolotāja izstāstīja, ko darīt. Tagad Kalvim viss ir skaidrs.

13.3. Pārskati 13.2. uzdevuma frazeoloģismus un tos, kuri saistīti ar ceļošanu, iesaisti saliktos pakārtotos teikumos!

14. uzdevums.

14.1. Lasiet kritērijus, kas raksturo prasmi sadarboties! Ja vēlaties, varat sarakstu papildināt.

Visi kopā plāno darbu un sadala pienākumus pirms uzdevuma veikšanas.

Katrs dalībnieks atbildīgi pilda norādīto uzdevuma daļu.

Grupā valda pozitīva, cieņpilna gaisotne.

Ja ir nepieciešama palīdzība, tad grupas biedri palīdz cits citam.

14.2. Lasiet Latvijas kultūrvēsturisko vietu un objektu nosaukumus! Pastāstiet cits citam, kurās vietās esat bijuši, ko atceraties, kas patika!

kultūrvēsturisks – saistīts ar kultūras vēsturi, tai raksturīgs

Raiņa muzejs „Tadenava”
Bauskas pils

Ērberges muiža

Sabiles Vīna kalns

Īvandes muiža

Marka Rotko
Mākslas centrs

Sudraba muzejs

Pokaiņu mežs

Pētera baznīca

Daugavgrīva

Velnezers

Etnogrāfiskais brīvdabas
muzejs

Ziemeļu forti

Moricsalas Dabas
rezervāts

Veczemju klintis

Skulptūru dārzs „Karaļkalns”

Pētera Upīša dārzs

Līgo parks

Atpūtas kompleksa
„Miķelis” muzejs

Daugavas loki

Likteņdārzs

Dabas parks
Tērvetē

Izmanto!

www.celotajs.lv
www.latvia.travel.lv
www.pilis.lv
www.muzeji.lv

- 14.3.** Lasiet uzdevuma nosacījumus un sadaliet pienākumus! Veidojiet tabulu pēc parauga un sagrupējiet 14.2. uzdevuma nosaukumus! Ja nepieciešams, izmantojiet elektroniskos uzzīņu resursus! Papildiniet katru tabulas aili vēl ar diviem vai trim objektiem!

Zemgale	Vidzeme	Latgale	Sēlija	Kurzeme	Rīga

- 14.4.** Izvēlieties vienu vietu vai objektu no izveidotās tabulas, kur neviens no grupas nav bijis! Sagatavojiet 2–3 minūšu reklāmu, kāpēc šī vieta būtu jāapmeklē!

- 14.5.** Iepazīstiniet citas grupas ar informāciju, neno-
saucot objektu! Rosiniet minēt, par ko jūs stāstāt!

- 14.6.** Pēc 14.1. uzdevuma kritērijiem novērtējiet
sadarbību visa 14. uzdevuma izpildes laikā!
Rakstiet ieteikumus veiksmīgākai sadarbībai!

15. uzdevums.

- 15.1.** Raksti atbildes uz jautājumiem saliktos teikumos
un apvelc daļu saistītātvārdus!

Kuros muzejos tu esi bijis / bijusi?
Vai tev patīk apmeklēt muzejus? Kāpēc?
Kāpēc, tavuprāt, ir nepieciešami muzeji?
Kādam ir jābūt muzejam, lai tas šķistu interesants
pusaudzim?
Kā tu domā, vai pēc 50 gadiem vēl pastāvēs muzeji?
Pamato viedokli!

15.2. Atrodi muzeja nosaukumam atbilstošu aprakstu!
Kurā Latvijas pilsētā vai apdzīvotā vietā muzejs atrodas? Kuru no muzejiem tu gribētu apmeklēt?

Nr.	Muzeja nosaukums	Apraksts
1.	Latgales Kultūrvēstures muzejs	A Šeit iekārtotas un darbojas foto, audēju un <u>podnieku</u> darbnīcas, kā arī suvenīru salons, te regulāri notiek mākslas un amatniecības tēmām veltītas izstādes.
2.	Maizes muzejs	B Seno, ekskluzīvo <u>spēkratu</u> muzejs, kas ir viens no lielākajiem privātās kolekcijas muzejiem Baltijā.
3.	Amatu māja	C Neatkarīgās Latvijas valsts pastāvēšanas laikā līdz 1940. gadam muzejs bija Kara ministrijas pārziņā.
4.	Latvijas Kara muzejs	D Muzejs atrodas pilsētas centrā, netālu no Latgales atbrīvošanas pieminekļa „Vienoti Latvijai”.
5.	Auto retro un zemnieku sētas muzejs „Miķelis”	E Šajā muzejā ir savākts simtiem lietu, kas saistītas ar graudu pārstrādi un maizes cepšanu: <u>spriģuļi</u> , <u>lizes</u> , <u>abras</u> un citi.

15.3. Noskaidro trīs klasesbiedru intereses! Atrodi informāciju par muzejiem atbilstoši klasesbiedru interesēm un veic pierakstus!

15.4. Veidojiet dialogu! Iesaki, kurus muzejus klasesbiedriem būtu interesanti apmeklēt! Pamato ar faktiem!

16. uzdevums.

16.1. Izveidojiet ceļvedi vienas vai divu dienu klases ekskursijai pa Latviju!

- Izlozējiet Latvijas kultūrvēsturisko novadu!
- Atrodiet 15 tūrisma objektus, kurus varētu apskatīt ekskursijas laikā! Tie var būt muzeji, piemiņas vietas, dabas objekti, arhitektūras pieminekļi, amatnieku darbnīcas, degustācijas un baznīcas.
- Izvērtējiet, cik un kurus objektus būtu iespējams apskatīt vienas vai divu dienu ekskursijā!

podnieks – amatnieks, kas izgatavo apdedzinātus māla izstrādājumus (parasti traukus)

spēkrats – automašīna

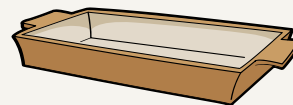
spriģulis – darbarīks labības kulšanai, kurš sastāv no kāta un pie tā piesietas vāles

lize – plakana koka lāpsta maizes ievietošanai maizes krāsnī un izņemšanai no tās

abra – garens koka trauks mīklas raudzēšanai un mīcīšanai

Izmanto!

Manuprāt, tev varētu patikt...

Tevi varētu interesēt...

Tā kā tevi interesē..., es ieteiktu...

Tu aizraujies ar..., tāpēc es ieteiktu...

- Atrodiet informāciju un izveidojiet nelielu katra apskates objekta aprakstu!
- Izveidojiet ekskursijas maršruta shēmu!
- Aprēķiniet aptuvenās ekskursijas izmaksas vienam skolēnam (ieejas biļetes, ceļa izmaksas u. c.)!
- Ja tā ir divu dienu ekskursija, izvēlieties arī naktsmājas!
- Izveidojiet līdzīgu ņemamo mantu sarakstu!
- Prezentējiet savu darbu klasē!
- Klausieties citu grupu prezentāciju un komentējiet viņu darbu!

16.2. Izvērtē savu darbu grupā!

1. Vai tev patika izstrādāt ekskursijas ceļvedi? Kāpēc?
2. Ko tev patika darīt vislabāk?
3. Kā jūs sadalījāt pienākumus grupā?
4. Kādas zināšanas un prasmes tev noderēja šajā darbā?
Pamato, kāpēc!
5. Kas tev neveicās tik labi?
7. Par ko tu sevi vari īpaši paslavēt?

17. uzdevums.

Jums būs vajadzīgi divi metamie kauliņi un ejamie kauliņi atbilstoši spēles dalībnieku skaitam.

1. Vispirms met divus metamos kauliņus un ej uz to pilsētu, kura atbilst šo skaitļu summai!
2. Met vēl vienu reizi vienu metamo kauliņu un izpildi to uzdevumu, kas atbilst uzmetajam ciparam.
3. Teikumam jāsākas ar to pašu burtu, ar kuru sākas pilsētas nosaukums.

Izsaki emocijas par šajā nodaļā apgūto! Pamato viedokli!

Arī citas skolas skolēni ir mācījušies, izmantojot šo grāmatu. Pastāsti, ko viņi, tavuprāt, ir darījuši šīs nodaļas laikā! Izmanto darbības vārdus atstāstījuma izteiksmē!

Iesaisti teikumos vārdus *balts* vai *melns* tiešajā un pārnestajā nozīmē!

Pastāsti par vienu objektu, kuru ir vērts apmeklēt ikvienam skolēnam! Mini argumentus!

Raksturo sevi šīs nodaļas apguves laikā! Izmanto trīs īpašības vārdus ar dažādiem piedēkļiem!

Novērtē šo mācību gadu, izmantojot vismaz vienu frazeoloģismu!